

MOTSWASELE II

WITWATERSRAND UNIVERSITY PRESS
JOHANNESBURG

DEPARTMENT OF BANTU LANGUAGES
UNIVERSITY OF THE WITWATERSRAND
JOHANNESBURG — SOUTH AFRICA

v
MOTSWASELE II

MOKWADI KÉ

L. D. RADITLADI

Witwatersrand University Press
Johannesburg
1954

The Bantu Treasury

Edited by C. M. Doke

IX

^v MOTSWASELE II

*(Historical Drama in Tswana,
by L. D. Raditladi).*

(Third Edition)

DIKĒTA-PELE TSA MORULAGANYI.

Mmuisanyo (*drama*) o wa dikgang tsa se-morafe e ne ya re pele wa tsenngwa mo dikgaisanong (*competition*) tsa "May Esther Bedford" ka 1937 o šelwe leina la "Serukutlhi", mme mokwadi wa ôné a nêwa sekgêlê sa ntlha sa phênyo. Mo neong e ya sekgêlê dinonofô tsa go bôka tsa lêmogiwa ka botlalô mo go Morêna L. D. Raditladi.

Go tšwa lobakeng loo Morêna Raditladi o dirile ditshiamišô dingwe mo lokwalong lwa gagwê lwa ntlha, a ba a fetola dintlha dingwe tsa mmuisanyo ka osi. Leina le fetotšwê ga twe "Motšwasele II". Re itumêla go gatisa lokwalô lo gore lo bê longwê lwa dikwalô tsa "Bantu Treasury".

C. M. DOKE.

Morulaganyi wa "The Bantu Treasury Series"

MATHAKA A MMUISANYŌ.

<i>Maina le Maémó a bôné</i>		<i>Khutsafatsó ya Maina a bôné</i>
MOTŠWASELE, Kgosi ya Bakwena		Motswa.
MOLOTLHANYI	} Bagakolodi ba ga Motšwasele	Molo.
DIRATSAGAE		Dira.
LEAPÉÉTŠWE		Lea.
MORUAKGŌMO	} Bangwe ba Bogosi	Morua.
SEGOKOTLŌ		Sego.
SENEŠÉ		Sené.
SEJŌ		Sejō.
MALEKĒ		Male.
MOGATSA MOILWĒ		Mog.M.
BAKAI	} Bo-esemang ba motse.	Bakai
SEBOLAI		Sebo.
MORONGWA	} Barongwa ba Kgosi.	Moro.
MORONGWA 1.		Moro. 1.
MORONGWA 2.		Moro. 2.
MORONGWA 3.)		Moro. 3.
MODISĒ, Monnawé Kgosi Motšwasele.		Modi.

MOTŠWASELE

KGAOLÔ I.

TEMANA I.

Kwa Ntlong ya ga Moruakgomo.

Go tsêna Molotlhanyi le Moruakgômo ba tla ba tšwa motseng.

Moru. Setilô ké seo, Molotlhanyi, nna fatshe O ikhutsê.
Mosadi wa me gaa yô mo gae, o ilê masimo malôba.

Molo. Ke a itumêla, Morêna, ke tla itapolosa ke lapile.

Moru. E rile re tsêna ntlong wa bo O sa bua sengwê.

Molo. Ke ne ke re Legwalê jaanong o mo phupung,

Legwalê o mo lebitleng gaa na go boa,

Jaaka letsatsi gaa na go tlhaba gapê ;

Ó tla busa le ba ba mo mmung ;

Gapê batho ga ba na go tlhôla ba bua

Ba re Legwalê ké kgosi ya bônê.

Moru. Wêna wa re Legwalê o šulê,

Mme nna ka re Legwalê o a tshela,

Legwalê jaaka re bua o na le rona,

Ó na le rona gônê mo motseng ono.

Molo. Ka re Legwalê o mo phupung,

Diboko di mo ja dinamana,

Di setse di mo mona marapô.

Moru. A ké go re, rra, O a lebala,

A O lebala fa a tlogetsê ngwana wa lekau,

Yo Bogosi jono e leng jwa gagwê ?

Molo. Ehe ! O tla mo naya Bogosi jwa gago ?

Moru. Ga se jwa me, jwa ga Motšwasele.

Molo. Bogosi, Moruakgomo, jwa yo o thata,

Bogosi jwa yo o nang le lekôkô ;

Ga se kgomo, bo a ikgamêlwa,

Bo gangwa ké beng go tšhwanele,
Go ba re tlhôô go se ke go ba rone ;
Kgosi e šwêla kwa dithoteng,
E šwa e šwêle kwa gare ga lefatshe,
E tle e jewe ké manong dinama,
E jewe ké 'nônyane tsa legodimo.
A O batla go êtsa ntša ya mokgêê,
Wa êtsa ntša ya mokaši wa sia,
Wa sia ka mogatla o le maparapareng ?
Bogosi O bo beilwe ké Modimo wa gago,
O bo beilwe fêla jaaka ênê Motšwasele,
Bo tšwarê O bo tšwarêlê ruri.

Moru. Rra, mafoko a gago a bošweu-šweu jwa maši,
A itshekile jaaka metse a letlhafula.

Molo. Dingwaga di fofa jaaka leru,
Di na le diphuka le diphofa jaaka ntšu,
Di fofa godimo ga dikgwa tsa marukuru,
Di fofa motshegare le bosigo jô bontšho.
“ Ke tla tla ” e na le lobelô eo,
Motho wa yônê o taboga letšhêêtšhêê,
A bo a tšwe a tšhaba leraaraa.

Moru. Rra, 'tsatsi jaanong le wêla ka kgala,
Bosigo bo tla bo šuma bo tšwa kgakala,
Bo ikala le boatlhamô jwa lefatshe
Jaaka mosadi a ala phatê fa fatshe.
Jaanong ké nakô ya dinaledi go rêna
Pele ga mohumagadi, ngwedi, a rêna.
Bakwena ba re Motšwasele ga se kgosi modipa,
O tlhôka o ka mo phunyang ka lerumô dimpa ;
Ba batla ke dira, ke ba dirêla serêna.

Molo. E seng Bakwena esi, Namane ya Kwena,
O tla dira le wêna O ntse O ikgopotsê,
O dirêla Setšhele mannô le Kgosisintsi.
Sala O ikakanya, Mokwena, ke a tsamaya,
Mafoko a mantsintsi a fapa loleme,
A raraane, mošong a tlhôke boranolô !

Moru. Tsamaya sentlê rra.

(*Molotlhanyi o a tšwa.*)

(Moruakgomo o sala a le nosi. Ô éma ka dinaô ; o tšhwaraganya diatla ka kwa moragô, mme o kuilakaila mo ntlong ka dikakanyô, a ba a simolola go bua a le nosi.)

Moru. Nna ke Moruakgomo, ngwana wa ga Tšhosa,
Ngwana wa ga rrangwanaagwê Motšwasele a Legwalê.
Fa ke re ke monnawê tôta ga ke mo ipatelele,
Morafe wa gagwê ga o nthone ke a o busa.
Le fa go ntse jalo Motšwasele gaaa tlhômama,
Le pušô ya gagwê mo motseng ga ea lolama.
Bakwena o a ba tšhwenya, le 'kgomo o a di ba jêla ;
O ba thukutha basadi a re o a ba nyala,
E re yo o mo tenang a ipate " Ke a tlhadišwa ! "
A re " mosadi wa me ké seaka le moloi."
A phuthe morafe o mo golegele koloji,
Go tlhókafale moganetsi a tshaba go lefišwa ;
Gonnê le kgosi e aka go a twe : " Êšêê, Morêna ! "
Kana hê o dirwa ké ka ba mo šelê leina,
Pôpôtla ya leina ba re ké ênê ' Modimoagae ',
Ka a humile a na le dilô tsa sekgowa mo gae.
Mme nta le Bakwena ke tla tloga ke ba dumêla,
Ba re, molôtsê wa kgomo o tšhwarwa ké ngwana a rra-motho,
Ó tšhwarwa ka diatla ké motsalwa le motho,
Bontsi jônê bo tle bo mo gata-gata motlhala.

(Mongwe o kôkôta setšwalô gararo.)

Moru. Tsêna ! O mang ?
A ruri gaaa nkutlwa !
Ke ka tšoga ke di éma-éma.

(Go tsêna Morongwa wa kgosi.)

Moro. Dumêla Motho-wa-Batho.

Moru. Dumêla Mokwena.

Moro. Ke romilwe ké Kgosi Motšwasele,
A re ke go bitsê o a go batla.

Moru. A ke tsêyê thêbê le lerumô,
Kana ke akgê diatla tsa me senyana ?

Moro. Ga ke itse, Morêna,
Go bo ga kgosi ga go itsiwe,
E ka re gongwe oa bo o ya kgakala.

Moru. A re tsamayê hê,
Ke tla tšhola lerumô la me le thêbê.

(*Baa tšwa.*)

TEMANA II.

Kwa Tlong ya ga Kgosi Motšwasele.

*Go tsêna Batlhanka ba kgosi : Diratsagae,
Leapêêtšwe le Molotlhanyi, le Sejô, kgôsana ya Maumatlala.*

Motšwa. Ga tweng batho ba me ?

Molo. Re tiile go go loma tsêbê, Morêna.

Motšwa. Mme e re e ruruga lo e alafê.

Molo. Le galê ! moloma-tsêbê ké êné mô-e-alafi.

Sejô. Itlhôkômêlê mo bathong boorra-Ramodi.
Itlhôkômêlê mo bathong bao ba gago.

Molo. Baa go nyatsa ba re ga O ba buse ;
Ba re bogosi jwa gago bo a patika.

Motšwa. Ke itumêléla tlhagišô ya gago,
Le nna ke ntse ke lemoga sengwe,
Ke ntse ke utlwa madi a nkgâ phefong,
Mme ga ba itse, ditšhošwane tšoo-rra di êtla,
Ditšhošwane tšoo-rra di tla gôrôga.

Lea. Motšwasele, nna peloethata, nna bogale ;
Rukutlha bo-monno, bolaya bo-rrangwanaago,
Gonne ké bônê babolai ba gago ;
Ga O na go dirwa sepê, Bakwena re tla go tlamêla.

Motšwa. Ka Bakwêna lo tla ntlamêla ke boifa'ng ?
Le fa ba ka leka ga ba na go nkgôna,
Ke padile, ke paletse diôka tse dikgolo.

Dira. Nnaya sebolai ke ba bolayê,
Nnaya lerumô ke ba ntshê gae,
Ke ba lêlêkêlê kwa Botêbele,
Ke ba ralatsê lefatshe ba sa le itse.

Lea. Bogosi jwa gago ga bo ka ke jwa nna jônê,
Ga bo ka ke jwa tlhômama fa ba na nao motseng.

Molo. Motšwasele, re ntse re go bolélêla, Morêna,
Re re, bêno, boorra-Ramodi, baa go bolaya,
Ké bônê ba ganang bogosi jwa gago.

Lea. Nna ké le Leapêêtšwe, motlhanka wa gago,
Ka re utlwa mafoko a rona batho ba gago,
Utlwa mafoko a ga Diratsagae le Molotlhanyi,
Ra re a batho bao re ba bolayê.
Kgosi e kgolo e busa ka batlhanka,
E busa ka ntša tse ditona tsa gagwê.

Molo. Kgosi e busa ka 'ntšwe ja tladi, e tshabêgê.
Fa O busa O busê jaaka pôô ya nare,
Gongwê fêla jaaka tladi ya legodimo.
Lenaka ja bogosi O le tlhókotsê,
Le tlhabê batho le bc-monnoo dikgopô,
Gore ba go tshabê ba go boifê.
Fa O ka busa fêla jalo, Kgosi,
Motse e ka nna wa gago, Morêna.

Dira. A e re 'tsatsi le tlhaba le ba tlhabêlê.
Ké ônê mafoko a rona ao otlhe, Mokwena ;
O salê re a tsamaya, Namane-ya-Tau,
O salê O akanya mantšwe a batho ba gago.

Motšwa. Tsamayang sentlé, Bakwena.
(*Batlhanka baa tsamaya go sala Sejô*).

Sejô. Puô ya me e kgaogane le eo kgakala,
Kgakala, kala, jaaka 'kala tsa mokala.
E rile ke re tsaa sia, ke a rapêla,
Ya bo e se : A batho ba bolawê, Mokwena.
Batho ga se diphôlôgôlô, Morêna,
Moja-motho ga se motho, sebatana.
Nama ya motho e bothoko ke a dumêla,
Mogang o šwang O bôna a balabala,
O bônê a fala legodimo ka dinala.
Batho ditau ba gana go êtwa pele,
O bônê, hêê, ba menamena matšwele,
Ntwa ya bônê e ajwa seTêbele.

Kgosi modimo, rra, ga e sefufu,
Ga e tshêtlha e se lekau ja phofu,
E bôna mo setšuatšueung sa diphefô.
Itebê diatla, O menwana e šomê,
Fa mongwê o go tšhwênnya O se o lomê,
Morêna, o alafê, O se o pomê :
Go ntse jalo mo bathong bano ba gago,
Ba go akgola O sa ba jêle mhagô,
O bône fêla ba go naya lesegô.
Rra, sala O ikakanya ke a tsamaya,
Bôna fa bogosi e se go bolaya,
E se go jêla batho ba sa go naya.

Motšwa. A O itse gore O bua le mang ?

Sejô. Ke bua le Motšwasele, Kgosi ya Bakwena.

Motšwa. E re O bua le Motšwasele O tlhophê mafoko a
gago,

O se bua le Motšwasele eketse O bua le lepempetlwana.

Sejô. Ga ke ômane, Kgosi, ke a go laya.

Motšwa. Tsamaya, Sejô, O a ntena !

Ga O ka ke wa nthuta bogosi ke le Kgosi.

Sejô. Dumêla, Mokwena.

E tla re ka mošô O tla baa O nkgopola.

(*O a tšwa.*)

Motšwa. (*A le nôsi.*)

A moya o o bošula o ntsênê pelong,

Ô o diphuka o fofê le mogopolô wa me,

O ntlatsê bogale le bobeloethata !

A madi a me a rêmê jaaka maši,

A thibê metšwedi ya bobelophêpa.

A kilô e hubitsê matlhô a me,

A etse letsatsi le ya bodikêlô,

Le ya Borwa le ya go fêtoga mošô.

Jaanong go bosigo ke a ôtsêla,

Ke a go lekêla mogopolô mo dikobong.

(*O ya kwa ntlong ya boróbalêlô.*)

TEMANA III.

Mo motseng go maphakêla.

Go tsêna Senesê le Moruakgomo.

Sene. Lerubisi le letse le lela bosigo jotlhe,
Le arabana le le le kodu kimana ;
Ditlhare di letse di tsebeetsêga tšotlhe,
Le dinku di letse di l'léla dikônyana
Bosigo go fitlhêla 'tsatsi le tlhaba,
Tirafalô e ntsiana e a bo e le bothodi.

Moru. Mo go lona bagolo dilô tse ké dikai tsa eng ?

Sene. Ke lepile dilô tse di ntseng jalo
Mo dingwageng tse dintsi tse di fetileng.
Gantsi di šupa kutlôbothoko ya tšhoganyetšo ;
Jaaka O tle O bône naledi e thisimêla,
E tlisa lesedi go tloga go ntšhofala
Fa e sena go tsamava e baa e nyêléla ;
Le tšônê di dira fêla jalo.
Go nna monate le boipelô,
Kwa morago ké bošula le seledô.

Moru. A bošula bo ka nna mmôgô le tshiamô ?

Sene. Ga twe khumô le lehuma di lala mmôgô.

Moru. Ija ! O itse go reng ?

Batlhanka ga twe ba letse ba na le Kgosi maabane.

Sene. Ba ne ba ilê go reng ?

Moru. Ga twe ba ne ba ile go rêra bangwe.

Sene. Fêla jaaka ke go boletsetse,
Tšhupô ya maabane e šupa bothata,
E šupa ditiragalô tsa ntwá.

Moru. Ke a bôna, ke bile ke a dumêla.
Ntwá e a bo e tshamekà ka rona fa e tlhasêla ;
E tshameka ka rona bana ba batho,
E tlile go futsafatsa dipelo tsa batho.

Sene. Ntwá e tshwana jaaka letšubutšubu
Le gogolang gotlhe, ditlhare le mebu,
Le tšogele naga fêla e itšhopere

E sena hojang, morôgô kgôtsa matlhare.
Batsadi re a lela mogang e bololang
Gonne re itse hofutsana e bo tlišang.
Ka ntlha ya yônê batho ba tlhôka metse,
Dikgotla le tšônê di tlhôka bagotsi ;
Malwapa le ônê a tlhôka banna,
Ka lošo lwa ntwā e le lwa botlhe banna.

Moru. Ke utlwêla losika lwa ba ba rerilweng botlhoko,
Ka ke itse bo tla fala pelo tsa bônê jaaka seboko.
Motshegare mo go bônê o tla tšhwana le bosigo,
Mme bosigo bo tla nna jaaka lobitla le lošo mmôgô.

Go tsêna Segokotlô le Bakai.

Wa ga-e-tšho, Segokotlô, dikgang tsa reng kakwa Kgosing ?

Sego. Ka leina ja Kgosi le morafe wa yônê,
Go mašwê go makgaphilakgaphila.

Moru. Tšwêêtšwêê, Segokotlô, go diragetseng ?

Sene. A tshilwana e ka lentswe,
Kgolokwanyane ya motse ono wa rona
A e fudile ya thunya ya re thuu !
Ya thunya ya falatsa batho,
Ya senya motse wa banna ba ga rona ?

Sego. E rile fa letsatsi le kwetoga,
Bosigo bo wêla ka logaga lwa bophirima,
Gangwe le gapê ntša tsa Kgosi tsa bogola,
Di bogolêla go loma bana ba batho.

Moru. Rra, ke a rapêla, mpolêlêla ke a tsamaya.

Sego. Fa pogolô va tšônê e didimala,
Bana ba ga Ramodî ba leketêtšwa ka dithôbane.

Sene. Naa ga O itse go bua O sa dikolose motho ?

Sego. A ea re ke fetsa go bua motho a tsewe ké sedidi ?

Sene. A O raya sedidi se mo isa lwapeng ?

Sego. Nyaya, ke ra'a a thokolêga.

Sene. Nyaya.

Sego. Fa e tle e re ke bua ke dikolose motho,
Ké tšwanêlô gore e re ke didimala, ke tšwala molomo,
Motho yoo a tsêwê ké sedidi.

Sene. Ké tšhwanêlô gore e re O didimata
Motho a bo a tthalogantse se O se buang.

Bakai. Ke ba bonye ba ba rutha ka dithôbane,
Ba ba tšhwara ba ba tšhubêla matlo,
Dikgomo di gapiwa go sena kgang.

Sego. Lehufa le apeetswe le lentswê,
Lentswê la butšwa ga sala lehufa.
Ké fano ka ntlha ya lehufa batho ba faladitšwê.

Bakai. Basadi ba ba neng ba ba lelêla
Ba nê ba itêwa ka meôtwana,
Ba boga pogô e senang leina.

Sego. Ga twe 'ntswa ja maabanyane ga le tlhabe kgomo,
Mme ké fano mono ké le le bile le e tlhabile ;
Batho ba letse ba rerilwe, e bile ba bolailwe.

Moru. Ga go na botshelô mo go rona,
Re tla šwa rotlhe re tla nyêlêla
Fa Mmušô wa rona o ka busa ka lerumô,
Wa busa ka tšhaka le segai,
Wa re busa fêla jaaka Matêbele.

Bakai. Ba falotse ka tšhoba ja mogodu,
Ba dule 'ganong la tau e ba hupile.

Sego. Ga twe Diratsagae o na a gaketse thata.

Bakai. Bangwe batho ké bale ba lebile kwano,
A re tsamayeng ba se ka ba re bôna re le mmôgô ;
Kana motse ono o setse o tletse badisa ba batho,
Motho o ipôna a sêka a sa itse motšhwari wa gagwê.

Moru. A re tsamayeng ba-ga-etšho.

(*Botlhe baa tšwa.*)

TEMANA IV.

Kwa Kgotleng ya Kgosi go pitšô.

Go tsêna Motšwasele.

Motšwa. Ba-ga-etšho, ke a re ke tla ja diakolo
Go nne le puô nngwê é e tšhwanang le e.
Ga twe bangwe batho ditau baa ntosa,

Bangwe ga ba nthate ba nkile lekonkong.
Nna Motšwasele ke ntwā e bobidibidi
E tšileng e bidia e sena e go tšwang,
Ya fitlhēla bana ba ga Ramodi ba e letetse.
E rile ka nna motho ke se leloma le oša,
Ke le mathulē, lekolwanyane loo Legwale,
Ke le ka thula bana ba ga Ramodi.
Banna re ne re kgatlhanye re le dithēbē,
Ya re ba ba thēbē-nala ba rēlēla ba wa,
Ba tsieditšwē ké nna ké thēbē-tšhwaana,
Ka thēbē-tšhwaana e le matsietsa.

Lea. Re ntse re go bolélēla, Morēna,
Re re, e se re O busa makau wa bua,
Wa etsa phiri sethōbaka ditlharapa.
O seka wa ikanya bo-morwa-rrago,
Moja le motho ké ēnē mmolai wa gagwē,
E bē e le ēnē thagala e teng.

Dira. Ke motlhanka yo mogolo nna Diratsagae,
Ke motlhanka yo mogolo wa gago ;
Ga ke etse batlhanka ba le bantsi,
Ke leka ba kakoba bo Leapēētšwe,
Le lona lo mpōnē ke ba rutula,
Ke ba ja ka molelō ba ntse ba ntebilē.
Ke a re ke leka ke lekele ruri,
Ke lekeletse ka selēpē le thēbē,
Nna bodile wa bo selogēlwa maanō.
Ke a ba bolaya ke ba okameditse fēla,
Ke ba tlodisitse dinokana di tletse,
Ka ba digēla teng-teng ga lefatshe.

Motšwa. Batho ba golō fa ga baa bolawa ?

Moru. Polaō go batlwa efe, Namane-ya-Kwena ?

Motswa. Ke rile ba bolaeng !

Moru. Kgosi, fodisa pelo O ikakanyē,
O akanyē šōnē se O se dirileng, Mokwena,
O tla fitlhēla fa tōta go ipolaile wēna,
O sa bolaya bana ba ga Ramodi fēla.
O losika le bana ba ga Ramodi,

Ka moo go ipolaile le wêna, Mokwena.
Leba dipelo tsa batho ba ba gago,
Bontsi jwa bônê ba losika le batho bao ba gago,
A O gopola gore batho ba botlhe baa itumêla, Mokwena ?
Le bônê go ntse fêla jaaka O ba bolaileng, Mokwena.
Fa O sa ikakanye, Wa iteba, Wa ikêla tlhòkò, Mokwena,
Wa reetsa dikgakololò tsa rona bana ba ga rrago,
O tla wêla mathateng, Namane-ya-Kwena.

Molo. Kgosi, Morêna, Modimo wa rona,
Puô ya ga Moruakgomo ké ya bolòtsana.
Ke ne ke tla gakgamala fa a ne a ka bua sentlê,
Gongwe a bua fêla jaaka batho ba bangwe.
Ké tsala e kgolo ya ga Segokotlò
Yo o tabogang le mekgwa ya bana ba ga Ramodi,
Mme batho ba ba ntseng jaaka bônê ba, Kgosi,
Ké bônê ba senyang motse ono wa gago.

Moru. Ga ke bue dipê tsa go kgatlha,
Ga ke bue tsa go kopa lepai
Le fa mafoko a bolélwa dinyaong ;
Nna ke ntse mono ga-Mokwena ke digaletse,
Ke ntse mono ke kobile Motšwasele,
Kgosi mogolole ke sa mo lebile,
Ga ke ise ke utlwe lepê le kgôpô.
Mafoko ke a utlwêla mo mananeng,
Ke a utlwêla mo dikgorong tsa metse,
Ke a utlwile mo go wêna, Molotlhanyi,
Ke bile ke utlwile batho ba go tséêla kgang,
Ba re O reketšwe lepai go nkakêla.

Molo. O ra'a lepai ke le reketšwe ké mang ?
Kgosi, a O utlwa dipuô tse di kgôpô tse ?
Moruakgomo o na le mafoko a matona.

Motšwa. Moruakgomo, mafoko ao aa go rona,
O ronwa ké puô e e ntseng jalo.
O tla dira gore ke ba dumêlé
Batho ba ba reng O molòtsana.

Sego. Kgosi, mongwe le mongwe o na le maikutlò a gagwé,
Mme le fa go tla twe le nna ke molòtsana,
Ke tla bua mafatlha a me Mokwena .

Monna thékélélé thêko ya marumô,
Ya re a re thêê a bo a ilê ;
O mo kokorietse, O se mo dubadube.

Lekgotla. Didimala ga O bue sepê !

Motšwa. Kgaotsang ! Kgaotsang Bakwena !
Fa bana ba ga Ramodi ba sa tshela,
Mme hê, ntwa ya rona ga e ise e fele.
Lo ka phatlalala, mme lo nnê lo ntse lo itse
Fa ntwa e kgolo ya rona e sale kwa pele.

KGAOLÔ II.

TEMANA I.

Kwa Ntlong ya Kgosi.

Go tsêna Morongwa.

Moro. Kgosi, ke phaketse ka kgapha monyê ;

Mogatsa Moilwê o ntubadubile mmele,

Ke tebakilwe ké mohumagadi wa kgosi,

A ntuba a mpolaisa ditshêgô,

A tlabatlaba ka selêpê le tshaka,

A re dikgomo tsa bo ga di gapiwe,

Ga di ke di ralalwa go sena thêrô.

Kgosi, mogatsa Moilwê molepa dilô,

Mogatsa kgosi o lepile dilônyana,

Le bo-ntšhe o na a ba etsa,

Le bera tôta o ne a e gaisa.

Ke mo reile ka re le fa a agile legôra

Nna phudufudu ya Kgosi ke tla thôba,

Ke tla tsêna mokhutleng fêla ka thata.

Motšwa. Jaaka O bua jaana dikgomo di kae ?

Moro. Ke di tlogetse kwa morakeng, Mokwena.

Motšwa. Ga ke re ke rile e re ke go bôna

Le tšônê ke bo ke di bôna ?

Moro. Ké jalo, Mokwena.

Motšwa. Mme ké eng O di tloetse ?

Moro. Ke tla boa ke ya go di gapa, Kgosi ;
Mme kana ntwa ya bana ba mpa ga e tsenwe
Ke mothonyana jaaka nna wa lona mmôgô.

Motšwa. O motho wa me le mang ?

Moro. Le mogatsa Moilwê, Mokwena.

Motswa. Tsamaya O yê go gapa dikgomo tseo !
Tsayang digai le melamu ya lona,
Mme O tsamayê le barongwa ba bangwe.
Fa lo fitlha lo di gapê ! Oa utlwa ?
Fa a di thiba lo mmolayê ! Oa utlwa ?
Monna yo o tla lwang lo lwê ! Oa utlwa ?

Moro. Ke reeditse Tau ya me, re tla dira jalo.
(*O a tšwa.*)

TEMANA II.

Kwa morakeng wa ga Mogatsa Moilwê.

Go tsêna Moruakgomo.

Moru. Fa O gapêlwa dikgomo jaana molato o fa kae ?

Mog.M. Ga go na opê yo o ka o šupang ;
Le Kgosi le yônê tôta ga e o itse.

Mme kana tse ga se dikgomo tsa gagwê,
Ké tsa ngwanakê tse ke sa di sekeng le opê.

Moru. Ké motho yo o gakgamatsang thata ;
Dikgomo tse di kanakana tse tsa batho
Ké go re o di isa kae ?

Mog.M. Ké kgosi e e sefatlha thata,
Sengwe le sengwe o eletsa e le sa gagwê,
Fa a sa se bône gaa ke a leta go fiwa,
Fa a tloga ênê o šwapola fêla ka thata.

Moru. Mma, re tshela mo pakeng tse di setlhogo,
Go ilwa motho a itšholetse a bo a gapêlwa ;
Go ilwa motho a ingapangapêla a bo a patikwa ;
Go ganwa motho a le bothhale go feta babô a bo a ilwa.

O kabo O belege thari wa ithhobôga,
Wa ikêla ie lenaga jaanong dikgomo di husitse,
Bogolo wa tla wa longwa ké dinta le matsêtsê.
Kgomomo ya ga Moilwe, 'Matlhatlhasêlê', ba e rata,
Le e e tlhako tshweu, 'Ramašumonyane'.

Mog.M. Ó tla di gapa ke šule.

Moru. Mma, ke a tsamaya, ke a sisimoga.
Fa O thukhuthwa jaana O tla tshela jang?

Mog.M. Modimo ga o ke o ja nkabo, Moruakgomo.

Moru. Kana ke rile ke a tsamaya;
Fa ke ka fitlhêlwa ké batho ba kgosi
E ka nna lošo fêla mo go wêna,
Gonne le nna ke a lemoga ke a ilêga.

Mog.M. Tsamaya sentlê ngwana wa ga Tšhosa,
Batho ga ba ke ba šwa mmôgô, mongwe o tle a falole.

(*Moruakgomo o a tšwa.*)

Go Tsêna Morongwa.

Moro. Jaaka ke letse ke le fano ke fano,
Ke fano gapê ke tlisitse thomô ya Kgosi.
Ke tlogetse barongwa ba bangwe kwa moragô
Go go tlhagisa fa bošula bo ntshetse moragô.
Ke motho wa gago yo ke go ratang bogolobogolo;
Tlogêla lesaka la gago le dikgomo O falolê.

Mog.M. Ke falolêlê kae?
Molato wa me ké ofe?

Moro. Mma, se diege, tsamaya!

Mog.M. Ke tla šwêla mo dikgomong tseno tsa me.

Go tsêna Morongwa 2.

Moro. 2. Bula mfikô dikgomo di tšwê!

Mog.M. E seng nna!

Moro. 2. Tshaba kgorong ya mokhutla ke ise ke go bolae!

Mog.M. Bakwena, naa ga lo ke lo bolêla molato wa
motho?

A motho o tle a gapêlwe dikgomo a bo a bolawe a sena
molato?

Moro. 2. Ka re' tshaba, dikgomo di fetê!

Mog.M. E seng nna!

Moro. 2. O a ikgantsha, hêê! (*O mo tlhaba ka segai.*)

Mog.M. Ijoo! Ijoo! Ijoo!! O mpolaile!

Motšwasele le wêna O tla thukuthwa,

O tla thukuthwa jaaka O nthukuthile,

O tla bolawa jaaka le nna O mpolaile. (*O a šwa.*)

TEMANA III.

Go tsêna Moruakgomo, le Segokotlô, le Senesê.

Moru. Ke letse ke fitlhetse mogatsa Moilwe a lela,

A re dikgomo tsa gagwê o a di šwêlêlwa,

Ó di gapêlwa a sena kgang epê le Kgosi;

Ga ke bone fa pelo e tla mo tshetsa.

Ke lekile thata gore a ithlôbôgê a di lesê,

Mme o gannê thata a ba a se thetsa,

A re mabala a kgomo tsa gagwê o a itheketse,

A rekilwe ké mogatsê ka segofa sa thutlwa.

Sego. Fa lona lo lebile, Motšwasele O ikaetse eng?

Gaa rate go bôna motho a itšholetse,

Gaa batle go aga motse le motho a le botlhale.

Ó senka go busa le dipamputla tsa difofu,

Go rêna fêla le bannana ba lerita.

Moru. Go tsalwa le motho a le jaana go botlhoko,

Gonne maši a thoba e le nngwe a tla lo bofanya,

A tla nna a go kaya fa O le mongwe naê.

Sego. Fa maši ao a na le go go gakolola jalo,

Ké eng mo go ênê a sena kgakololô e e ntseng jalo?

Sene. A wêna wa re Motšwasele o na le segakolodi?

Sego. A go na le motho mongwe yo o senang segakolodi?

Moru. Fa bošula bo le bogolo mo mothong,

Bo mo thiba metšwedi yotlhe ya tshiamô

Go sale go rêna jônê fêla mo pedung,

A fitlhele e le ênê fêla modira-tshiamô,

Ba bangwê botlhe e le baba le dibatana.
Mongwê ké yoo o e tla. Ké mang !
Mme ntle O ka re ké morongwa wa Kgosi !

Go tséna Morongwa.

Moru. Tlhôgô ya gago e le motšhotêlô jaana O tšwa kae ?

Moro. Motšwasele o bolailê mogatsa Moilwê,
Ó bolailwe ké barongwa ba Kgosi
Fa kgorong ya moduku wa 'kgomo tsa gagwê.

Moru. Senesê, ntshiêla metse ke a idibala ;
Ntshegetsa, Segokotlo, pelo ya me e a rêma. (*Ó a wa.*)

Sene. Metse ké ao, mo nosê, Segokotlo. (*Baa mo nosa,
mme o a rukwa.*)

Moru. A bothata ! Ditiragalô tse di nyêrisang marapô !
Jaanong ke motho gapê ke tla reetsa.
Fa a bolawa ké barongwa ba Kgosi,
Wêna morongwa wa Kgosi O no O etsa fa kae ?

Moro. Ke ne ke etsa setlhare sele le fano. (*Ó kaya ka
monwana.*)

Moru. Ga ke re ké wêna tlhôngô ya barongwa ba Kgosi ?

Moro. Kê nna, rra.

Sene. Me ké eng O ka bolaya motho
Wa tloga wa tla O tabogetse kwano
Go re bolêlêla fa motho a bolailwe ?

Moro. Ke lekilê go thiba barongwa ba Kgosi
Gore ba se ka ba bolaya mogatsa Moilwê,
Ba re Kgosi e ka ba bolaya,
Ba tšhwanetse ba diragatsa taolô ya gagwê.

Moru. Setoto sa gagwê mme šônê se kae ?

Moro. Se ne sa tloiswa ké dikgomo ke se lebile,
Selô seo sa ntshisimosa mmele,
Sa mpheretlha pelo, pelo ya me e khwibidu,
Le kwa Kgosing ga ke na go fitlhisa thomô ya gagwê.
Fa lo na le maikaêlêlô mangwe mo Kgosing ke tla lo thusa.

Sego. Mme ké gônê jaanong O tlang mo puong.

Moro. Fa lo se ka ke lwa busolosa tiragalô e,
Lo tla gagkamalêlwa ka kgakgamalô e e gagkamatsang.

Sego. Bonnye bo feta bonnyennyane bogolobogolo.
Le fa tirô ya rona e ka nna potlana, go tla bo go le molemô.
Ba ba kwa moragô gongwe ba ka tla ba bôna botshelô,
Gongwe ba tshela botshelô jo bo gaisang jono jwa rona.
(*Baa tšwa.*)

TEMANA IV.

Kwa Ntlong ya Kgosi.

Go tsêna Barongwa le dikgomo.

Moro. 2. Kgosi, re fitlhetse mogatsa Moilwe a di thibetse,
Re bua jaanong a le madimadi mo mosimeng wa thakadu.
Re mmolaile fa gare ga dikgomo tsa gagwê.
Morongwa yo mogolo wa gago o re tshabetse ;
Ó na a eme kgakala fa re di gapa.
Ga re na naê o ile le naga.

Motšwa. Lo batho ba me tôta !
Motho wa me ké yo o dirang taolô ya me.
Yo o ikananyang, le nna ke a mo ikananyetsa.
Ke utlwile Morongwa wa me ke mo roma malôba
A re ké motho wa me mmôgô le mogatsa Moilwe.
Foo ka lemoga fa a na le maikaêlêlô mangwê.

Moro. 2. Dikgomo di mo sakeng, Mokwena.

Motšwa. Di iseng kwa morakeng wa me lo tlogê lo boê.
Ke na le puônyane le lona. (*Barongwa baa tsamaya.*)

(*A le nosi.*) Ba tšhwanetse go dira e nngwe tirônyana.
Ga se tirô ya sepê e nnyenye fêla.
Jaanong ke boifa motho a le mongwe fêla,
Yoo ké Moruakgomo ngwana wa ga Tšhosa.
Bobelontle jwa gagwê bogolo mo morafeng,
Batho botlhe ba motse baa bo itse.
Ó botlhale, gaa welewele direng.
Ga gona opê yô ke mo tshabang jaaka ke mmoifa ;
Le Segokotlô ga ke mo tshabe jaaka Moruakgomo ke
mmoifa.

e lemoga fa le êné Moruakgomo a sa nthate,
Keletšo ya gagwê ké go re Tšhosa o ka bo a sa tšwa bogosing
Ruri, Moruakgomo le êné o tšwanetse a šwa.

Barongwa ba tséna gapé.

Motšwa. Lo itlhaganetse jaaka banna ruri.

Moro. 2. Re ne ra fofa jaaka dinônyane,
Ra kwaraganya jaaka diphotsana.

Motšwa. Puônyana ya me le lona ké é :
Lo itse fa Moruakgomo e le mmaba wa lona
Yo e rileng ngwagatlola a bo a lo thopa dikgomo,
A lo thukutha ditsalona ka leina ja me.
Lo no lwa nkgakalêla mme tôta e se nna.

Baro. botlhe. Re a itse, Mokwena.

Motšwa. A motho yo o ntseng jalo lo dumêla a tshela ?
A lo siame mo go kanakana mo lo tla mo lesang go nna a lo
patika ?

Baro. botlhe. Re batho, Mokwena, re na le go ipusolosetsa.

Motšwa. Gore lo batho, ee, lo batho, moo ke a go itse,
Fêla jaaka ntšhe le koko di bidiwa dinônyane mmôgô.
Le batho ba ntse jalo, go na le magatlapa le bagale,
Go na le mathale, le masilo le dielele.
Mpolêlêlang gore lo bafe mo lekokong le.

Moro. 3. Nna ke wa lekôkô ja gago, Mokwena ;
Wêna kgomo e e kônyang batho ka segwêtlha,
Kgommo e sa tšwanêlang go rêka matsela,
E tšwanetseng go nnêla go bôkwa.

Motšwa. Fêla jaaka a le mmaba wa lona,
Le nna ké mmaba wa me yo mogolo.
Fa lo le batho ba me ba ba nkutlwang,
Gonne ke itse sentlê fa lo nkutlwa,
E re ka mošô, Moruakgomo, lo mmolaê.

Moro. 2. Kgosi, a tirô ya rona jaanong ké go bolaya batho ?

Motšwa. Ga go na lobaka lwa dipotšô. Tsamayang !
Mme lo fetê lo mmolaê.

Moro. 2. Re a tsamaya, Kgosi. (*Baa tšwa.*)

TEMANA V.

Mo mmileng wa Motse.

Go tsêna Morongwa 2, le Morongwa 3, le ba bangwê.

Moro. 2. Fa ngwedi e ka nnêla go metsa dinaledi
Ké gore legodimo le ka sala le ntse jang ?

Bâro. botlhe. Le sala le le lobala, e bile le le lentšho.

Moro. 2. Tirô ya dinaledi mo loaping ké eng ?

Moro. 3. Fa ngwedi a šule go sala go phatsima dinaledi ;
Fa ngwedi a ka émêla go metsa dinaledi lefifi le ka nna
legolo,

Ya nna lefifi la ' ntšhwarêla ngwana ke alê '.

Moro. 2. Ahaa ! Lefifi le legolo bogolo,
Le tau e ka jang motho a sa e bône.

Ba-ga-etšho, ga ke re lo utlwile puô ya Kgosi ?
Re tšhwanetse ra bolaya nngwe ya 'naledi tsele.

Mme nna ga ke thamaga mosekeletsi,
Thamaga morwa morongwa di bolola ;
Ga ke ledimo lekometsa batho ba motse oo Motšwasele.

Ke motho, ke na le maikutlô a botho,
Ke na le mowa fêla wa setho ;

Ga go twe bolaya motho ke mmolayê,
Ke mmolayê fêla ke sa akanya.

Tirô e go tweng re e dirê, ba-ga-etšho,
Ké kgalola motšatša, more mojewa o botlhoko,

Ó jewang ke 'noko tse dikgolo.

Ba ba itseng ba le dinoko tse dikgolo

Ba ka diragatsa thomô eo ya Kgosi.

Nna, ba-ga-etšho, ke a palêlwa.

Moro. 3. Ba-ga-etšho, le nna ruri ke a palêlwa.

Ga ke re ke a gana, gonne fa motho a le mmôtlana

Ga a na thata epê ya go gana,

Ó a re fêla a re, ' ke a palêlwa '.

Moro. 2. Morongwa yo mogolo wa Kgosi o kae ?

Gaa yô mo go rona, êné o falotsê.

A rona re tla sala dikgoleng tsa bošula ?

Nnyaya, ba-ga-etšho, nnyaya, batho-betšho !

Baro. Botlhe. A Kgosi e bolayêka diatla tsa yônê!

Moro. 2. Ga go a siama go tsêna maragana teng,
Mafoko a bana ba mpa disêbô.

Go tsêna Moruakgomo.

Moru. Barongwa ba Kgosi dumêlang.

Baro. Boilhe. Re dumedisa wêna ngwana wa Kgosi.

Moro. 2. Se fetê, Moruakgomo, êma ke go tsêlêlê kgang.

Fa ke go leba pelo ya me e a tlhomoga,

Gonne letsatsi O no O se kitla O le bôna.

Re rêra wêna fa re le fano, Mokwena;

Kgosi, mogoloô, a re re go bolayê.

Moru. Mme ka ke itlisitse mpolayang ke fano.

Moro. 3. Ga re dire jalo, rra.

Re gana thomô eo ya Kgosi.

Moru. Ga twe molato wa me ké eng?

Moro. 2. O itsiwe ké wêna le Kgosi.

Rona ga re o itse, morêna.

Se re se bônang Kgosi e tla fetsa morafe,

Go mo go lona, barêna, go boloka batho,

Bakwena botlhe kana ba tla nyêlêla.

Rona re ba ga lona jaanong, Mokwena,

Se lo se dirang re tla lo sala moragô.

Batho kana ba lala ba sa lala,

Ba lala ba sa utlwa kgôfê motseng,

Ba tshaba motho o rile o etsa tlou

Moragô a boa a etsa kolobê,

A etsa mmanakana di mo ganong.

Motšwascele o itirile segagapa,

Segagapa o thibêlêla batho ditsela.

Moru. Ba-ga-etšho, ke itumetse fa botshelô lo bo nneile,

Jaanong ke tla tsamaya ke ntshitse matlhô mmung,

Ke leba kafa le kafa gore ke tlê ke inamolê.

Bakwena re tšhwanetse rotlhe ra ipoloka,

Le lefatshe la rona le lônê ra le boloka.

Salang ka pula ke a tsamaya.

Baro. botlhe. A pula e go nêlê, Mokwena.

(*Botlhe baa tšwa.*)

KGAOLO III.

TEMANA I.

Kwa Ntlong ya ga Maleké.

Go tséna Maleké le Molotlhanyi le Segokotló.

Male. Fa lo mpôna nkile ka bo ke le motho,
Ke le motho ke le matsôsa di robetse,
Ke tšosa mahuma masigo a letse ;
Ke se na le motho go twe o bogale
Ke mo role mokobori fêla a ntebile.
Jaanong ga ke itse sepê se Kgosi e se dirang,
Motšwasele gaa na morêrô opê le nna ;
Ke bôna go setšwe go dirwa ke sa itse ;
Mafoko ke a utlwêla kgotleng le bontsi.
Ke busitse le dikgosi di le dintsi,
Ke tľhabanetse lefatshe leno gantsi,
Merêrô ya lônê ke tšhwanetse go e itse.

Molo. Ga ke re O gakologêlwa motho yo
Re kileng ra mo tšhwara mo ntweng ele
Ya rona le Bakgatla ba-ga-Kgafêlê ?
Ntwa e Legwalê o e loleng le Bakgatla kwa Sefikilê ?
O tla gakologêlwa e rilê ntse ke mo disitse
Ka tľhasêlwa ké diganka tsa Bakgatla di le tharo.
Bolêlêla Segokotló jaaka ke ne ka tľhabana.
Ke ne ka tľhabana jaaka nare e tľhasetšwe ke ditau ;
Ka bolaya Bakgatla ba le babedi ;
Mme ka go twe setšharwa ke ntša pedi ga se thata,
Ke ne ka nanoga ka tšhaba.

Male. Maaka ao a tšhwana le moaki a ônê.

Molo. O ka bo O se Kgosi ke ka bo ke re O setsênô.
A boammaaruri ga se boammaaruri ?

Male. Boammaaruri jo bo mebala ga se boammaaruri ké
phošô.

Sego. Ke ntse ke re O bogale thata, Molotlhanyi ;
Ke a gakamala fa O re O nê wa tshaba.

Molo. A wêna O no O tla ba êmêla,
Ba go tshaba kafa le ka kwa jaaka mitlwa ?

Male. Mma ke bolêlêlê Segokotlô.
Go ne go se na bapê Bakgatla,
E ne e le nna le ba bangwe ;
O ne wa sia O šêba jaaka kgabo,
O le bôfêfo fêla jaaka nkwê ;
O sia O tla O ntse O rapêla,
O bôpa jaaka pholo e tshaba pôwana.
O letsipa, monna, Molotlhanyi,
O no wa itathêla segai wa tshaba,
Wa feta wa re batlhabani ba se gapile.
Mokwena, ga O a bolaya bapê Bakgatla,
O ka bo hê O ba bolaile bosigo O robetse.

Sego. A mangwe ké afe gapê, Molotlhanyi ?

Molo. Ka Morêna, ke itse fa e nê e le lona.
A O no O batla ke ka bo ke go bolaile,
Wêna motlhabanedi wa mogolo wa rona ?
Bogale jwa me jotlehe jônê O a bo itse,
O itse fa bo gaisa jwa nkwê le tšhukudu.
Ke nê ke sa se, ke nê ke lo baya bobî matlhong.
Fa ke ka bo ke sa lo fora ka tshaba,
Ka Morêna, lerumô la me le koo le phuntsê motho lobêtêl
Tse ké dilô tsa bogologolo jwa Bilê,
Re tšhwanetse ra se ka ra di tsêêla kgang.

Sego. O šônê seolo sa dinama tôta.
Motho O ka go raya leina a re " Sekgôtsheng ".

Molo. O bolêlêla ruri tsala ya me,
Fa O bôna kgomo e na le seolo sa dinama seroteng,
Ké tšhupô ya gore e setse e le pôô ya tona.
Mme ka O lemoga ke le seolo sa dinama, Mokwena,
Ga O dumeleleleng fa bogale jwa me bo lekana le jwa pôô ?
Leina la ke godile lônê ga ke le eletse, Mokwena.

Male. Keletšô ké selô se segolo botshelong ;

Phiri e ka eletsa go tetoga tau,
Le segôgwane go gôga segogoro sa tlou.

Molo. Ga ke bue sepê ka keletšo,
Ke bua ka se ke se dirileng.
A O bôna lobadi lo lo mo mpeng lo ?

Sego. Ee, ke a lo bôna ; ekete O no wa tlhabiwa ké phatsa.

Molo. Aaa ! O bua phatsa wêna !
Malekê, bolêlêla sematla se tihê !
Mmolêlêlê gore go no go ntse jang
Tsatsing ja ke tla tlhabiwa mo mpeng.

Male. A ke mmolêlêlê maaka,
Kana ke mmolêlêlê boammaaruri ?

Molo. Mmolêlêlê boammaaruri jo botshelang,
Mmolêlêlê ka ga motho yo ke tlileng ke mo sikere.

Male. Reetsa thata hê, Segokotlô,
Ke tla go bolêlêla boammaaruri tôta.

Molo. Jônê boammaaruri jo ke bo dirileng,
Le kafa ke mmolaileng ka teng,
O se ka wa go tlogêla ; le jaaka ke ne ke tšhwere
Lerumô, ke tlola jaana, le jaana, le jaana, (*O a tlola*) O etse.

Sego. Wêiii ! Se bile O mo ruta go mpolêlêla le go nkeletsa ;
Gotlhe go tla tšwa mo tlhôngong ya gagwê.

Male. Letsatsi leo ke a le gakologêlwa ;
Ntwa e ne e le kgolo, e fisa e le ruri,
E le molelô fêla jaaka letsatsi la selemô.
Mongwe motho a tla a taboga a le matlhô a godimo
Go mpolêlêla fa Molotlhanyi baba ba mmolailê.

Fa re sena go falatsa mophatô oo wa Bakgatla,
Ra thibêlêla ka fa tlase ga setlhare sa mokala.
Fa re ntse re le foo ra bona dikgakamatšô,
Ra bôna mošwi Molotlhanyi a tla a sikere segokga sa motho,
A re o se bolaile ba-ga-gabô botlhe ba mo tshabetse.
A re šupetsa fa a mo tlhabileng ka lerumô Schubeng,
Le mokgwaritšô o o mo mpeng ele ya gagwê
Fa e le masegô a lerumô la mmaba wa gagwê.
Mophatô wa rona wa šupa fa go sa nna jalo ;
Wa šupa fa mmolai wa segokga e le Thulari ;

Fa Thulari¹ la mo tlhabilê ka lerumô legetleng,
Lerumô la lélêmêla la ya go mo tlhaba pelong.
Ntho ya sehuba e itiretšwe ké Molotlhanyi
A ntse a fitlhêla mmaba wa gagwê a šule.
Lobadi lwa mpa go itshegile Molotlhanyi,
O itshegile ka thipa go re tsietsa ;
Le gônê o nê a sa šwa, o nê a ikidibaditse,
A itirêla fêla dilô tsa bogatlapanyana.

Sego. A ké jalo Molotlhanyi ?

Molo. O a bôna, Malekê, O mašwê.

Fa e le go nkila O a nkila.

Ga O ke O bua sepê se siame ka ga me ;

Mme golô re go yang go kgakala re tla kôpana.

O ka bo O se monnamogolo ke ka bo ke go thulaka,

Ke go phothanya ditlhaa tseo tsa gago.

Salang bontle ke ngadile ! (*O a tšwa.*)

Go tsêna Senesê le Moruakgomo.

Sene. Ke tla le moeng, Malekê,

Morwa Tšhosa wa monnao.

Male. Dumêla Moruakgomo ; dumêla Senesê.

Moru. Dumêla, rra.

Sene. Dumêla, rra.

Male. Mme lo tla ka eng, Senesê ?

Sene. Re tla ka mafoko a lefatshe, Mokwena ;

Mathata a lefatshe leno la rona.

Male. Ke a leboga.

Moruakgomo, ke itumêla thata go go bôna.

Rrago o botlhale thata mo mmušong,

O senatla thata mo tirong ;

Mme ke solofêla kgomo e maši e itsetse.

Ke ntse ke eletsa go bôna motho,

Go bôna mongwe wa letšopa la gago.

Moru. Ke a itumêla fa O nthata, rrêmogolo.

Male. A O rata mokgwa o re busiwang ka ôné ?

Moru. Ga ke o beye sebetse.

Male. Wêna O ka baakanya mokgwa oo jang ?

Moru. Ke tla tšwa fatsheng leno, ke ipatlêla botshelô go sele.

Male. A ke go šupetse tsela e e tlhômameng ?

Moru. Tsela e e tlhômameng ké efe ?

Male. Tsela ya gore O bônê kgololêsêgô ya gago, Wêna mmôgô le ba-ga-êno.

Moru. A rona bathonyana ba mogolo !

A re itebeng tlhê re ko re ipônê,

Re ba bedi gongwê re banênyana.

Lebang thata ya ga Motšwasele !

Rrêmogolo, akanya lwa bobedi tlhê !

Male. Kakanyô nngwe fêla, Moruakgomo, ké yônê eo,

Re tšhwanetse go šwafatsa setšhaba sa rona,

Ra ba ra nna le pušô e e tlhômameng,

E e botlhale, e e bonôlô, e e siameng ;

Batho ba tšwêlêlê pele, ba itirêlê,

Ba nnê morafe o kgololêsêgô e tla tsamayang

Gareng ga bônê e sa ipipa ka lesirê ;

Morafe o o gololosegileng jaaka ntšu

Ya ka mošô ke e bôna e fofêla godimo,

Godimodimo ka bonatla le ka boikgogomošô,

Mme e itumêla fa e ntse e fofêla godimo.

Moru. Fa O bua jaana, rra, a O batla re ipusa ?

Male. Nnyaa, rra, ga ke bue thata ka go ipusa

Gonne Setšhele le Kgosi dintsintsi ba teng.

Moru. A wêna ga o bône fa kgosi ya rona e tshabêga ?

Ga go na opê motho o sa mmoifeng.

Male. Moo ké boammaaruri, ke a go itse,

Mme batho ga ba sa tlohla ba gôga mmôgô,

Bangwe ba re Motšwasele ké sebatana,

Ké tau, ga baa mo leba jaaka kgosi.

Moru. A ba bantsi ba ba buang jalo ?

Male. Ee, ba bantsintsi ba kana ka dinaledi,

Mme ga go opê mo go bônê yo ke mo ikanyang.

Ngwana-a-ga-nnaka, ke batla mothusi !
Ke buile nao kwa ntle ga bonôga,
Ke buile nao ke sa ikgarekgare.
Ka go reng ? gone nna yo ke kileng ka bo ke le motho,
Yo motse ono ke kileng ka o busa, ke bôna botho
Jo bogolo mo go wêna, ka O na le tlhalefô ya go tlhôpha ;
Ke ka go rata jaaka ke rata rrago.
Nna tlhôgô ya mephatô ya me ;
Nna moikannngwa wa me, mothusi wa me !

Moru. Rra, se O se lôpang se thata,
Mpha lobaka ke se akanyetse pele,
Ke tlê ke itlhôphêlê se se ntshiametseng.

Male. O tšhwanetse go akanya thata, ngwanaka,
Mme fêla tumalanô yônê e nnê teng, morwa Tšhosa.
Re tla nna le phuthêgô ka mošô o mongwe,
Re tla phuthaganêla ka fa mfofung
Re ko re itumaduma bobôtlana.

Sene. Morwa-Kgosi, jaanong re a tsamaya.

Male. Tsamayang sentlê, Senesê.
Kgomo ya mongala e tshwarwa ka kgomo ya tona, Senesê
O se ka wa lesa Moruakgomo a akaakgêga,
O mo gôgê O mmêyê ka fa lefukeng, Mokwena.

Sene. Moruakgomo ké monna o pelo nngwe fêla.

Male. A re yeng koo ke lo felegetse.

(*Baa tšwa.*)

TEMANA II.

Kwa Ntlong ya Kgosi.

Go tsêna Molotlhanyi le Leap:etšwe.

Lea. Morêna, Moruakgomo o itirile kgosi,
O na le lekôkô le legolo la batho,
Mme golô moo ga ke go beye sebetê ;
Lekôkô ké selô sa ga Motšwasele wa Kgosi.

Molo. Kgosi, lekôkô leo le a go rêra,
Ke utlwile Malekê malôba a bua a re

Kgosi le merêrô ga e mo rêrise,
Ditšhwanêlô tsa gagwê gaa di bône.
A re di bônwa ké bo-tsikhinya dirope,
Dibônwa ké dikhutsana tse ditona.

Motšwa. Ke lo dumêla ke sa belaele.
Ke romile barongwa ba me malôba
Gore ba yê go bolaya Moruakgomo,
Mme ké yono o sa tshela botshelô ;
Mme kana ke looditšwe ka 'ntšwe le magwata,
Ga ke a loodiwa ka 'ntšwe ja mosalakwê.

Molo. Ka fa Malckê o neng a ngôngôrêga ka gônê
O ka re ké motho a batla go tlabana nao ;
Mothusi wa gagwê e tla nna Moruakgomo a Tšhosa.

Motšwa. Mmu o ké o gatang o wa me,
Ditlhare tse le dikgong ké tsa me,
Batho ba ba mo lefatsheng leno ké ba me ;
Malekê le Moruakgomo ba fufêgêla dilô tse tšotlhe.

Lea. Kgosi a go nnê phuthêgô re tlê re ipoletse
Se batho ba ba gago ba ikaeletseng go se go dira ;
Fa ba sa bue sepê re tla bo re ba kgwathisa.

Molo. Moruakgomo o tšhwanetse go tlohômêlwa thata,
Ké ênê motho yo o leferefere yoo wa gago.

Motšwa. Ka mošô go tla nna le phuthêgô,
Mme lo buê le bônê ka fa lo ratang ka gônê
Gore fa ba na le sengwe ba tle ba se bolêlê,
Mme jaana re bo re ba ditaya ka dithupa mebele.

Botlhe. Ké jalo, Mokwena !

(*Baa tšwa go sala Motšwasele.*)

Motswa. (*A le nôsi.*)

Baba ba me ba ntse baa ôkêtsêga,
Le bo-rrangwane ba setse ba mphetoletse diteme,
Ga ba umake leina la me lekgalapêla,
Fa ba nkumaka O bôna ba inamisa tlhôngô,
Ba didimala, ba upalala jaaka khudu,
Ba nkêlêka jaaka lekau ja tau le tšhukudu.
Bakwena ba itse ké rile ké tsamaisa rôbôlô,
Nôga e ntšho mabina ka mogatla bosigo ;

Fa ke e umaka ke tlhólêla Bakwena seelô,
 Ke tlhólêla morafe wa ga Legwalê tshenyêgô.
 Nôga ya rôbôlô ke ra'a tlhasêlô ya borataro,
 Go falatsa motse gore o manê jaaka mogogoro,
 Go inêela ga ba na go mpôna ke ineetse ;
 Ga ke ka ke ka laolwa ké morafe ke o dirilê ;
 Ga ke tseye dikgakololo tsa batho ba ntshêitse moragô,
 E le bônê taolô ya me bogolo ba ka bong ba e gopola ;
 Motšwasele, ke fofa kwa godimo jaaka nkgodi,
 Ke ritibetse loaping jaaka ngwedi le naleli.
 Marumô a baba fa a ntatêla ke a tthatloga,
 Ke a go aga le tladi kwa modimommalo.
 Nna ke losa bowatla, ke losa dira di gôrôga,
 Basimane ba badisa ke ba thubêlê dikgamêlô,
 Bobôkô jwa mmaba ke bo tlatsetlatse legora
 Ekete maši a magapiwa a tse di mafura.
 Hee ! Wêna ! Mokgalagadi, ntshiêla mêtse foo !
 Ooo ! Ntsiana banyana ba ba bo ba robetse !
 Ija ! Ka nêu go bosigo : A le nna ke yê go rôbala !
(O a tšwa.)

TEMANA III.

Go phuthêgô kwa Kgotleng ya Kgosi.

Motšwa. Ba-ga-etšho, ke itse fa ntša di tloga di lwêla
 sedibêlô,
 Magakabê le ônê a tloga a lwêla kika.
 Nna ntwá ya re e tlile ke e mene
 Ke bo ke e etse mokgatha wa kobô ;
 Ke na le pelaêlô mo bathong bangwe
 Ba morafe ono wa me, mme ke tla kopa
 Molotlhanyi go bitsa batho hao ka maina
 Gore ba re bolêlêlê maikaêlêlô a bônê.
Molo. Batho ba ke tla ba bitsang ba êmê ka dinaô.
 Moruakgomo ! (O a éma.)
Moru. Nna Moruakgomo ke tlhoilwe,
 Motlhoiwa ke tlhoetšwe lefe
 Ke saleng ke le tlhôiwa go tšwa gole ?

Motšwa. Mokgwa wa gago ga ke o lemoge.
Mme ka O nkila le nna ke a go ila.

Molo. Sejô! (*O a êma.*)

Sejô. Mogalammakapa!

Ntla O ka bo O sa tsalwa Molotlhanyi!

Mokwena, a O lebetse ke na le batlhanka ba gago,
Ke tlile go go loma-tsêbê ka babolai ba gago?

Motšwa. Didimala, Sejô! Bakwena, mpoletsang batho ba.

Dira. Kgosi, ba ba ntseng jaaka Moruakgomo

Ga se ba go ka itšhotlwang ka bônê.

A re tla bua le batho ba re ba dikgosi?

Ké dikgosinyana tsa eng nê tse bo-rraabônê

E neng e le badisa ba 'nku tsa ga Legwalê!

Wêna O ka itšhwenya wa ba botsa, Mokwena,

Mme rona re a ba befêla, Kgosi ya me,

Ba lekanywe ké dithupa kwa ntlê ga dipotšô.

Molo. Nna ke tla botsa wêna Sejô:

Fa lo senya motse wa ga Motšwasele jaana,

Lwa re lo dira jang?

Sejô. A ke tla senya motse ke se molotlhanyi,

Ke se wêna, Molotlhanyi, yo O tšogang bosigo,

Yo O tšogang masa dikoko di lela

O gopotse go ya go fora Mokwena.

Dira. Bogôsi jo Moruakgomo o reng o a bo batla

Nna ga ke bo itse; ka re ke a mmefêla.

Ga ke bue le motho mmaagwê a tseetšwe mo dipineng,

A tserwe ka go itse go bina.

Moru. A ke tla ja motse ke se loleme?

Motse o jewa ke baitse loleme, Mokwena,

O jewa ke bo Diratsagae magatlapa

Ntšwa e tla re ka mošô merafe e tlile,

Ba re tlogêlê ka wêna re go šwêlê,

Ditšhaba di tlile go go konopa, Kgosi.

Molo. Kgosi, bo-monnoa ba go tlhoile,

Ba go tsenyeditse marumô thebeng.

Moru. Diratsagae a re rrê e ne e le

Modisa wa 'nku tsa ga Legwalê ;
Ga ke itse fa ênê a re o a ntlhapatsa.
Ké mokgwa wa rona wa Setšwana,
Motho o disa 'nku tsa ga mogolowê.
Gapê a re mmê o tseetswe mo dipineng :
Fa re le banna re le mo kgotleng jaana
Mongwe le mongwe o tsere mosadi yo o mo ratang,
A kgatlhilwe ké sengwe se mosadi yoo a se itseng bogolo-
bogolo.

Bangwe ba tsere baapei ba bagolo ba nama,
Bangwe ditšwerere tsa go itse go tsamaya,
Bangwe ditšwerere tsa go itse go bina
Jaaka mmê a setse a kailwe ké Diratsagae.
Ga O šotle, monna, Diratsagae,
O bua šônê se se dirwang ké Marêna
Le batlhanka ba rona mmôgô.
Ke ngwana wa kgosi wa ga Tšhosa ;
Dipuô tsa molomo ga di na go bo mphimola.
Ke gana ke šôkwašôkwa ka molala
Ké banna ba ba tona ba batlhanka.

Motšwa. Jaanong O a ntlhapatsa, Moruakgomo ;
Fa O bua jalo mo kgotleng eno O a ntlhapatsa.
Kgwatha ! Mo kgwathiseng 'thupa di le dintsi !

*(Baa mo thakgisa. Sejô o a sia. Botlhe ba lekgotla baa
tšwa ba lêlêka Sejô. Moruakgomo o tlhakatlhakane le
modumô.)*

TEMANA IV.

Kwa Ntlong ya ga Maleke.

(Go kôkônngwa setšwalô.)

Male. Ke mang yo o kôkôtang mojakô wa ntlo
Jaaka eketeng o tla a na le kgang le nna ?

Moru. Ké nna, Moruakgomo.

Mpulêla, tšwêêtšwêê, ke a rapêla.

Male. (*Ó a bula*). Ke itsile fa O tla boa ;
O rileng ? O pakotšwê eng sefathogo ?

Moru. Ke na nao, Maleke, ka pelo ya me yotlhe ;
Ka rrê ka Tšhosa ! le ka môya wa me otlhe.

Male. Ke itsile fa go tla nna jalo, Moruakgomo ;
Ke nê ke go batla ka pelo ya me yotlhe le nna.

Moru. Ke ntse ke akgaakgêga, jaanong ke wa ga eno.

Male. Ditshika tsa tlhôngo ya gago ké eng di popometse
jaana ?

Ao ! matlhô a gago ! aa tsabakêla ! nna fatshe O buê ke utlwê

Moru. Ga se sepê, rra.

Male. Nna fatshe O tloga O wa !

Tsaya metse ké a O nwê, rra.

Ga go lobaka lwa go ntôbêla.

Bolêla, bolêla, bolêla Moruakgomo !

Moru. (Ó nwa metse.) Ke a itumêla, rra ;

Ke bile ke ikutlwa ke le motho.

Male. Ké eng se se go tlisitseng kwano ?

Moru. Ke tlike go go bolêlêla, rrê-mogolo,

Gore ke tla dira maikaêlêlô a gago,

Le fa a ka tlhôla a le bokete bo kae,

A a ka nkgololang mo botšhwarweng

Jo bo setlhogo, jo bo tlotlololang,

Jo bo patikang, jo re mo go jônê.

O ka ntirisa fêla jaaka O ka kgôna.

Ke tla go dirêla ka diatla tsa me,

Le ka bobôkô jo bo mo tlhôngong e ya me,

Ee, le ka pelo ya me yotlhe fêla ruri,

Gonne O ntse O le molemô mo go nna,

Ke bile ke bonye šônê se O ntseng O se mpolêlêla.

Male. Ga ke na thata, ke monnamogolo ;

Ga ke sa tlhôla ke na le thata ya nwa,

Mme ke tla go kaêla matlhale otlhe a tlhabanô,

Le dipaakanyô le matsênô otlhe a yônê

Fa O ka tla ka mošô le Segokotlô.

Ke batla lo itaya ka pata e e mapênâpêna,

Mathaka lo itaya ka pata lo itibosetsa,

E se ne ekete lo magatlapa.

Moru. Mpolêlêla selô se le sengwe fêla, rra :
Ke šolofêla gore fa ntwā e simologa basadi
Le bana ga re kitla re ba bolaya.

Male. Fa O eletsā gore go nnê jalo :
Monna, Moruakgomo, ntwā kgogola moko,
Ga e ke e re e tľhabana e tľhaole,
O bolaya mosadi, O bolaye lesea O sa ikaêlêla,
Ba ipolaelwe ké difawa tsa marumô a ntwā.
Ka O tľhógô ya mephatô ya rona, go tla nna jalo.
Go tla diragala jaana :
E tla re ka lobaka lwa tľhabanô
Kgosi e tla bo e laleditse letšholô,
Mephatô ya rona e tla phuthaganêla gôô gongwe,
E tla bo e le mephatô ya batho ba ba nang le maikaêlêlô,
E laolwa ké bagale ba ba itseng tľhabanô,
Ba kgakalô ya bônê e leng mo tšhiamong
Le mo bontleng jwa maikaêlêlô a bônê.
Go tla tľhabanwa motshegare le pênnê.

Moru. Ke tla tla ka mošô, rra.

Male. Re tla kôpana ka mošô ngwana-'a-nnaka.
(*Baa tšwa.*)

TEMANA V.

Kwa Ntlong ya Kgosi.

Go tsêna Diratsagae, Leapeetšwe, Molotľhanyi le ba bangwe.

Motšwa. Batho ba me, ke na le ngôngôrégô ;
Malekê moloi o setse a nkila,
Ké moloi wa go šwa o sa nthateng,
A jewa ke tau ka tla ka rôbala.
Lwa re bo-nnakê ke tla ba isa kae !

Lea. Ke a itumêla fa Kgosi ya rona
E ntse e lemoga baba ba yônê.

Motšwa. Ke utľwa fa Malekê a na le diphuthêgô tsa
masigo ;
Ke batla go lepa selô seo, Bakwena.

Molo. Ga se tšhwanêlô ya gago, Kgosi.

Motšwa. Ké tšhwanêlô ya me sentlé,
Nna Motšwasele, Kgosi ya lefatshe leno ;
Mme baba ba me ba ba iphitlhileng
Le ba ba sa iphitlhang ba tla mpôna fêla !
Go ditlhong gore motho yo o tlotlegileng
Jaaka Malekê mo lefatsheng leno la rona
A bo a na le mokgwa o o ntseng jaaka wa gagwê.

Dira. Kgosi, O bolêlêla ruri.

Rona ba re godileng Malekê a ntse a le monna re a mo itse.
Ga twe bogologolo Kgosi e kile ya laola gore go seka ga
Tsêna bapê Bakgatla mo motseng, fa ba bônwa ba lêlékwê;
Malekê a tšүүлola molaô oo wa kgosi, a thapa Bakgatla
Ba le babedi ka tuêlô gore ba mo disetse.
Gapê Malekê o kilê a bo a tsalanye thata le Makaba,
Kgosi ya Bangwaketse, ênê le Mooketsi ba tšwa
Seitlhamô setlhabetsi, ba bolêlêla Makaba fa Seitlhamô
A setse le basadi motseng, banna bônê ba le dikgomong :
Makaba a bolotsa ntwā a bolaya Seitlhamô.
Le fa go ntse jalo ga re bue ka melato e e fetileng
Ya ga Malekê, re bua ka melato ya gompieno.
Fa O umaka leina la ga Malekê fa pele ga magôšana
Le batlhanka ba motse wa gago, O tla bôna botlhe
Ba tšholetsa ditsêbê jaaka dintša tsa diphefô
Di utlwa monkô wa mmutla, ekete le megatla ba ka etšoko-
tsa.

Motšwa. Mme ngwana 'a motho ke tla ipaya montsi,
Ke tla tšwa gabedí motlha o le mongwe ;
Ke nna segokgo senamêla motho ;
Ke tla mo thula re leba kwa godimo,
Ke leba ka ênê maru, nna Motšwasele.
Ke batla a tika ka mfinyana,
A konopa ka konkwane 'a se êpê.

Lea. O no O tla re tšhosa, Namane-ya-Tau,
Re itse fa O le letlhankgolê la batho,
Le le tlhankgolang motho a se gaufi,
Le mo tšhware le mo tlhomole letlhôwa.

Motšwa. Jaanong ke setse ke sa itse gore ke ka bolaya jang !

Batho bano baa nthumola, ba nthumola fêla ke ituletse,
Ba ntse ba ntatêlêla ke le kgakala nabô,
E re ka mošô ba bo ba re Motšwasele o rumolanye.
Ke lapisiwa ké go ribolola dikgata tsa batho,
Mabôkô a bônê a setse a tletse-tletse legora,
Ekete maši a dikgomo di gapilwe.
A ga go na tsela nngwe ya go mmolaya, Bakwena ?

Dira. Setšwana se-ga-rona se kae ?
Nnaa ké eng, Kgosi, O sa se gopole ?

Motšwa. Ke a go dumêla Diratsagae.
Re tšhwanetse ra leka dingaka,
Ra bo ra mmolaya ka more re sa mmone.

Lea. Kgosi, a bo-monnaô ba setse ba go tsentsc boruthu-
thwê ?

Motšwa. Leapeetšwe, lerumô la me le madimadi,
Fa ke tšwêlêla jaana ke tla tšwa setšhwakga,
Senthô, ke baa ke tlhôka matšôtšôrôgô,
Ke tloga ke sia ke tshabêla kwa metlhabeng.

Dira. Kgosi ke ya go bitsa ngaka e kgolo ya gago.

Motšwa. Taboga ! Tlhôma diphuka maotong ! O mo réyê
O re ke a mmatla.

(*Diratsagae o a tšwa.*)

Lea. Naa pula e tla gôrôga leng, Mokwena ?

Motšwa. Ga re e bône, Leapeetšwe.
Le legodimo O ka re le re gakaletse,
Ntšwa maru ôné a ntse a re tsamaya godimo.

Lea. Bojang jwa dikgomo bo omeletse,
Ga di sa tlhôla di fula mo lešwaratlhatlheng,
Ga di bone metse mo dinokeng tsa letshikiri ;
Dinokana tsa rona ga di a tla letsitla,
Fa di kgala naa re tla tshabêla kae ?

Motšwa. Fa re sa še pelo pula e tla na.

Go tsêna Diratsagae le Ngaka.

Dira. O gorogile motho wa gago, Mokwena.

Ngaka. Dumêla, Mokwena.

Motšwa. Duméla, rra.

Monna-'a-ga-etšho, ke go biditse gore O tlê go re thusa.

Morafe wa me o nkemetse otlhe ka dinaô ;

Ga o ipheretlhe, o feretlha ké batho bangwe,

Mme ke batla gore batho bao re ba bolayê,

Re ba bolayê ka more e seng ka lerumô.

Ngaka. Ke a utlwa Mokwéna.

Pele re tšhwanetse ra laola, Mokwena,

Ra bôna babolai ba gago.

Tsaya ditaola O iphare O itaolê. (*Motšwasele o tsaya ditaola
o iphara fa fatshe o a laola.*)

Motšwa. Huu ! Huu ! Huu ! Mpolélêla Ditaola !

Huu ! Huu ! Huu ! Mpolélêla ke a itaola, Bola !

Ke batla go itse babolai ba me,

Ke batla go itse gore ke ba bolayê jang. (*Ó bo gasa fa
fatshe.*)

Ngaka. Di olê mferefere, Mokwena,

Mferefere wa banna ba le bagolo.

“ Kgôtshane ” o manganga o a ngamoga,

Ó nganga ga tséna dipuong tsa motse.

Di tshêlê gapê, Mokwena.

Motšwa. Huu ! Huu ! Huu ! Boléla, Bola !

Huu ! Huu ! Huu ! Ke batla go itse babolai ba me !

(*Ó a di tshêla.*)

Ngaka. Ija ! “ Moremogolo ” o ribame, ga aa kanama,

Ó dumalana le babolai ba gago.

Mme ntlá ditaola tse ga di monate, Mokwena ;

Di mašwê, re ka bo re di phuthile.

“ Setšaro ” ênê ké yolê o eme ka dinaô,

Ó boléla fa re tla utlwa mokgosi.

Bola jwa gago bo olê bogara, Mokwena,

Bo olê bogara bogarantsha ngaka.

Bo olê dipimpi, jwa re ga se golê,

Jwa re se batlêlwa féla mo gae.

Motšwasele O tšongwa ké nôga,

Nôga e ntšho e e mogôga mogolo

E ntse e itoga semelemele,

Kwa mogatlang e ise e tšwe yotlhe.

Jwa re sekgwa sa mmôtlanyana dinalanyana,
Dinalanyana ingapêlê mogolo,
Mogolo gaa ilwe go ngapiwa a lela.
Naa motho yo Malekê ké mang ?
A ké ênê kwankwa ya lefatshe la mono ?
Mme ntle bola jwa re ké matshelepanyi,
O tshelepantšê megopolô ya batho ba gago !

Motšwa. Ke a go dumêla ; ké ênê, mmolayê !

Ngaka. Ke ngaka ya gago, Mokwena,
Malekê ke tla mo logêla maanô,
Ke tla mo lomisa ntša a sa e lemoge.
Diratsagae, maitseboa O tsêyê ntša e khunou,
O lebê ntlo ya ga Malekê ka letlatlana.

Dira. Ke tla dira jalo ngaka.

Ngaka. Sala bontlê, Kgosi ; ntša e tla go dirêla tirô.

Motšwa. Tsamaya sentlê, Mokwena. (*Ngaka e ya tšwa.*)

Dira. Le nna ke a tsamaya, Mokwena.

Motšwa. Tsamaya sentlê, O se ka wa lebala mafoko a
ngaka.

Dira. Ga ke na go a lebala, Mokwena. (*Ó a tšwa.*)

Motšwa. Hêê ! Diratsagae, nteta O mmê ke go felegetse ;
Bola jwa Ngaka bo mpherethile pelo. (*Ó a mo itlhaga-
nêlêla.*)

KGAOLO IV.

TEMANA I.

*Go tsêna Moruakgomo le Segokotlô ba ya kwa Ntlong ya ga
Malekê.*

Moru. Ke utlwile mongwe a re O rata pušô ya ga Motšwa-
sele.

Sego. Mmušô o o re busang !
A leri le lentshô le ba wêlê godimo !
Botlhe fêla, go simolola ka Diratsagae

Go ya kwa Mmusing yo o setlhogo, yo o bošula,
Yo o bopeloethata yo go tweng Motšwasele !
A maina a bônê a nkgê mo ditemeng tsa batho !
Ba itirile ditau ba phuraka batho ;
Ké diphiri ba ja masapô a batho.
A 'nama tsa bônê di ngathogê ba ntse ba tsamaya,
Matlhô a bônê a wêlê fa fatshe,
Diteme tsa bônê di ômêlêlê mo maganong a bônê.

Moru. Phutsakanô ya gago, tsala, ga e na thušô mo go nna
Le mo go wêna tôta.

Sego. Letsatsi lengwe re tla ba tšwa setlhabetsi,
Re tla ba tlosa mo mannong a bônê,
Re tla ba jesa mmu jaaka digagabi,
Re tla ba ntsha mesimeng jaaka diboko,
Mme re tla ba nyeletsa fêla botlhe !
A ga O gopole jalo, Moruakgomo ?

Moru. Ke gopola gore O bua mafoko a e ka reng
Fa a utlwiwa a re tsenya mo bothateng,
A re lêlêka mo lefatsheng leno la rona.

Sego. A utlwiwa ké mang ?
A a utlwiwa ké sekgwa se,
Kana ké Modimo kwa legodimong,
Kana hê ké wêna, tsala ya me ?
Ditlhare ga di na go bolêla ;
Modimo ga ó na go bolêla ;
Le wêna, tsala, ga ke gopole gore
O ka tsenya motho mo mathateng
Go bo a le pelokgale go buêla ntlê
Se wêna O se buêlang mo pelong ya gago.

Moru. Kana O bolêlêla ruri, Segokotlô.
Poloka kgolo lefoko lebolai,
Re bolokile motho ga re boloke,
Motho ké yono o re loma dirota.
E a re re feta ka manana re bone
Batho ba re šupetsanya ka mênô,
Ba re, 'banna ba ga ba ke ba tloga ba,
Motlhang ba tlogang re tla akola.'

- Sego.* Ntlo ya ga Malekê ké ete ;
Pelo ya me e re e e leba e a kgaoga.
- Moru.* Yole ké mang eketeng o a iphitlha yole ?
- Sego.* Ekete o tšwa kwa tlong ya ga Malekê.
Mmitsê ! o na le ntša.
- Moru.* Ké yole o a sia yole !
- Sego.* Aaa ! Ké sebatana se go tweng Diratsagae !
Lerubisi le tsamayang masigo.
- Moru.* Setšwalô se butšwê.
- Sego.* A Malekê o batla go ipolaya ka seramê
Pele ga a bolawa ké letšholô la Kgosi ?
- Moru.* Itlhaganêlê, a re tsênê, Segokotlô ! (*Baa tsêna.*)
Gaa yô mo tlong !
- Sego.* Mma ke butšwêlê molelô,
Ke tla atametsa setilô se ke se nna gaufi le molelô.
(*Fa a re o tsaya setilô o fitlhêla e le tlhógô ya ga Malekê.*)
Mogalammakapa !
- Moru.* Ké eng ? Go diregile eng ?
- Sego.* Ga se setilô ké tlhógô ya gagwê !
E tsididi ! Ó šulê !
- Moru.* (*Ó wêla godimo ga ga Malekê a lela.*)
Rra, rra, ke tla go busulosetsa !
Ke itse mmolai wa gago, ke mmonyé ;
Ke mmonyé a tšwa mo tlong, ké Diratsagae.
- Sego.* Leba mometšô wa gagwê.
Ó bolailwê ké ntša ya ga Diratsagae.
- Moru.* Aaa ! Yo ênê ga baa mmolaya ka lerumô,
Ba mo neeletse go longwa ké ntša e khunou,
Go longwa ké ntša ya ga Diratsagae.
- Sego.* Moruakgomo, fa re diêga lošo lwa rona lo gaufi.
- Moru.* Ke a dumêla ; go saletse rona go rwanngwa tlhógô.
- Sego.* Ga twe Kgosi e tloga e aba letšholô,
Gongwe ké letšholô la rona ga re itse.
- Moru.* Kwa letšholong ke tla gakatsa Kgosi,
E tla re a bua ke mo kgadiapetse.

Mephatô ya rona e tla bo e le gaufi
Gore fa Kgosi e tllhabana re itllhabanêlê.

Sego. Pele re tshwanetse go phutha mephatô ya rona,
Ra ba tllhaloganyêtsa maanô a ntwâ ya rona.

Moru. Re tla kôpana nabô ka mošô, Segokotlô,
Re tla bônana kwa moruleng wa rona kwa Šôkwane.

Sego. Setoto sa ga Malekê re tla tsamaya našô,
Gore mephatô ya gagwê e se bônê e itllhóbôgê.

Moru. Se tšhwarê ka koo, Segokotlô, re se bêlêgê,
Re tla se isa Šôkwane go sa le ka makuku.

(*Ba tšwa ka setoto sa ga Malekê.*)

TEMANA II.

Go phuthêgô ya mephatô ya ga Moruakgomo kwa Šôkwane.

Senê. Mophatô wa rona, re batla go bušolosa
Ba ba bolailweng ké lerumô la ga Motšwasele.

Mop. A gonnê jalo ! A gonnê jalo !

Senê. Re lo itsise fa Malekê, mophuthi wa mephatô ya
rona,

A sa tllhôla a na le rona mo lefatsheng,
Fa a bolailwe ké Diratsagae,
A romilwe ké Motšwasele, ka ntša e khunong.

Setoto sa gagwê ké seo lo a se bôna,
Mometšô o madi-madi lo a o bôna,
Ó lomilwe ké ntša e khunong.

Kgosi ea bo e ka nthoma le Diratsagae,
Ka re ke tšwêla kwa ntlê ka mo rutha,
Ka mo re thuu ! ka sebutšwa-mariga !
Setlhodi ka se tlogêlêla manong !

Mop. Sa jewa ké nônyane tsa legodimo !

Senê. Tirô ya rona e tšhwanetse go tšwêlêla pele
Gonnê re na le Moruakgomo morwa Tšhosa.

Moruakgomo o pelokgale o seke a boifa,
O gana fa go umakwa tllhabanô,
O bône a êma kgabêtsakgabêtsa

A re lo mmatlêlê kwa dibaheng,
Lo mmatlêlê kwa dikêtapeleng,
A batlêlwê kwa thakeng tsa bagale,
Kwa thakeng tsa bana ba Mmušô.

Mop. Pula ! Pula ! Pula !

Sego. Bangwe ba gopola go iwa metshamekong,
Bangwe bônê ba gopola ba tla boa,
Ntwa ga se tlala tlhaola malata,
Ké marumô maja le magôšana.

Mop. Ga se sepê, ga se sepê !
Re tla kôpanêla mo kobong ya kgomo rotlhe.

Sego. Marêna a mephatô ya rona,
Bagologolo ba rile ntwa kgolo ké ya molomo :
Re lekile go ikuakuêla mo Kgosing,
Mme Kgosi ga e re tseye le tsia.
Re tšhwanetse ra tlasêla ba ise ba ipaakanye.

Sene. Legatlagatla le jelê difokwana,
Modikologa ó jelê pholo ya tona.

Sego. Lo itse se rotlhe re se batlang
Jaaka re le mephatôphatô jaana.
Re batla kgololêšêgô mo motseng,
Re batla kgololêšêgô ya bana ba rona,
Re batla pušô e e tllhabogileng,
Batho ga ba bolawe e se diphôlôgôlô,
Loruô lwa batho ké lwa bônê fêla,
Ga le tsênwe-tsenwe ké motho fêla.
Fa lo tsêna mo ntweng dilô tse di le
Mo 'pelong tsa lona, ntwa e ka nna kgolo.

Sene. Motse motsemela ga o nankelwe
Ké mosimane wa moroba,
O senyêga go sa thiba maru,
O falala go sa thiba lerole :
Fa go nna jaana ke tshenyêgô fêla.

Sego. Phomphokwe e le maithukuthô
Mabe e tle e iphatlhe ka lefuka.

Moru. Ke a lo bôna lo marumong le dithebeng,
Lo banana jaaka nakô ya lotlhafula,

Lo tsabakéla jaaka letsatsi la selemô,
Lo karaganya jaaka dikônyana,
Lo bela madi jaaka dipôwana.
Ga ke belaele lo tla e lwa senna.

Sene. O buile, rra, O buile, rra.
A ba tlê re tlê go rakana,
Ke gaketse, ke fisa jaaka mollô.
Segai sa me foo O mmê ke se lekê!
Ke tla riana, ke riana, ke baa ke riana. (*Ó a tlolaka. Ó
etsa jaaka a tla dira fa a tllhabana.*)

Ké mang yo o tla êmêlang lerumô je?
Ke raya jônê lerumô jê ja me jê?
Le tla ratha jaaka tladi sehubeng sa ga Diratsagae,
Le tla mo dira gore a šwê a gowa jaaka podi.

Moru. Ga twe Leapeetšwe o phutha mephatô,
Mme e êtêlêlwa ké Kgosi ka sebele sa gagwê,
Ó ipaakantsê o tloga a aba letšholô.

Sego. A a le abê re tlê re mo amogêlê boreng jwa gagwê.

Moru. Lo itse dingôngôrêgô tsa rona,
Mme ka re re romê Segokotlô kwa Kgosing,
A fitlhê a bolêlê dingôngôrêgô tsa rona
Gore fa di sa reediwe, re tla tllhasêla.

Sene. Re ngôngôrêgêla bobeloethata jwa gagwê,
Ó tšholotsê madi a batho ba le bantsi,
Ó thukuthile batho loruô lwa bônê,
A dira melato godimo ga melato,
Mme re na le gore re itlamêlê. (*Baa tšwa.*)

TEMANA III.

Kwa Letšholong.

*Go tsêna Motšwasele, Leapeetšwe, Diratsagae, Modisé,
Molothanyi le ba bangwe.*

Motšwa. A re nneng mo moriting mongwe,
Re akants hanyeng se re tla se dirang.

Lea. Mephatô ya batšuoledi ba Kgosi
E gaufi thata le go re tllhasêla.

Motšwa. Banna, lo emeng mmôgô jaaka banna !

Molo. Ga twe Moruakgomo o tshabetse mephatô.

Dira. Eo ké puô ya molomo fêla.

Motšwa. Ka mošô letsatsi le thaba,
Mophatô wa ga Leapeetšwe o tla pôta sekgwa
Sa Sôkwane se ke utlwang fa ba le mo go sônê
Ka fa botlhabatsatsi, wa ga Diratsagae o tla se
Pôta ka kwa borwa, wa ga Molotlhanyi ka kwa botsheka,
Wa me ônê, ka kwano bophirima.

Go tsêna Segokotlô.

Hêê ! mongwe wa batšuelodi ké yoo.

Segokotlô, ga ke senke go go bôna ka matlhô a me,
O mmaba wa rona.

Sego. Ntheetsa, Kgosi ya me :

Ga se go rata ga me go tlabantsa.

Motšwa. Ga se go rata ga gago go ntlhabantsa !

Ké eng O le ntlheng ya batšuelodi ba me ?

Sego. Ke ntlheng ya batšuelodi ba gago

Gonnê Kgosi e ne ya ntlhanogêla

Le botlhe ba losika lwa me.

Ke kile ka bo ke le mongwe wa ditsala tsa gago,

O itse maêmô le ditšhwanêlô tsa me.

E re O nthoma gongwe le gongwe ke taboge,

Ke go lebile O le Kgosi ya me, O le mogolole.

O tlogile wa gola, leina la gago la tuma,

Wa itsege mo ditšhabeng le ditšhabaneng,

Wa huma, mme wa tloga wa itebala,

Wa wêla mo mogogeng wa puô tsa batho,

Ra nna kgalola le motšatša mo lolemeng lwa gago,

Wa re patika, wa re thiba mo môtšeng wa rona,

Wa re pateletsa bošula bongwe le bongwe

Ka ntlha ya bapaki ba maaka ba gago,

Loratô lwa rona mo go wêna wa le gasetša kgakala.

Jaana rotlhe ra tlamêga go iphalotsa,

Go ipônêla botshelô jo bo lapolosegileng.

Mme gore re dirê jalo, ra phutha

Bangongoregi le bapatikwi jaaka rona,

Ra bopa mephatô ya rona ya kgololésêgô,
Go ikgolola mo bopeloethateng jwa gago,
Le go go šupetsa go rôba maikanô a gago ga gago
A O a dirileng fa pele ga rona le botlhe
Ba morafe wa gago fa O bêwa mo bogosing
Gore O tla dira tshiamô mo mmušong wa gago.

Motšwa. Mafoko a gago ké mafoko
A a ka amang pelo ya motho
A sa itse mokgwa wa gago.

Sego. Moruakgomo le mephatô ya gagwê ba re :
' Kgosi, nêcla bomonnaô le batho ba gago
Ditšhwanêlô tsa bônê, O ba gôgê ka tshiamô,
Ba šolofetse go ba busa ka tshiamô.'
A re e re ke boa ke ba isetse karabô e e monate,
Fa e le jalo go tla nna kagisanyô gareng ga rona
Le mephatô ya rona.

Dira. Ba le bantsi mo mephatong ya lona
Ba tla sala lobaleng go jewa ké bophokojê.
E re O fitlha O fetê O ba rêyê O re,
Mo mephatong ya Kgosi go na le kgôrôga-ka-dilelô,
Kgôrôga-ka-megolokwane megolokwane e lela.
Gapê O re, go na le Rra-maloma-kgomo,
Rra-maloma-kgomo yo o marumô a šomê,
A tletse-tletse mo thebeng ya motho.
Fa ntwa e tla ke na le motho wetšho,
Le tšhukudu ya me, Molotlhanyi,
Re tle re êmê re tsamaye senna,
Thêbê e phatšhwa re e beile fa magetleng.

Molo. Nna ga ke ikakanye, dikgosi,
Ke ikakanye wa ga pudikgwanyana,
Diratsagae ké ênê o nkakanyang
Ka a bonye ke bolaya Mokgatla.

Motšwa. Tsamaya, Segokotlô.
O yê O bolêlêlê Moruakgomo a utlwê,
O re ka re ke batla go lo bôna mo letšholong,
Gore ke tlê ke utlwê dingôngôrêgô lo le mmôgô.

Sego. Mokwena! (*Segokotlô o a tšwa.*)

Lea. Fa a ka feta a bolêla jaaka
Lo mo ipoleletse, wêna Diratsagae le Molotlhanyi,
Ba tla remiwa marapô ké go iphaka mo lo go iphakileng.

Molo. Eseng jaaka ke itse Moruakgomo,
Ó bonôlô fêla jaaka kônyana,
Ó bobelontlê jwa mosetsana yo montlê,
Mme o bogaie jwa tau fa a gaketse.

(*Botlhe baa tšwa, go sala Leapeetšwe le Molotlhanyi.*)

Lea. Fa O mpôna ke olê, tsala Molotlhanyi,
Wêna O tlhabanêlê leina la gago,
Le nna ke tla tlhabanêla leina la me
Fa O ka wa pele ga me.
Jaaka tau e le fa gare ga dinare,
Ke tla kinya ka fa, ke bata ka fa,
Ke rêma ka fa, ke tlhaba ka kwa
Go bê baba ba rona ba falalê.

Molo. "Leina", tsala ya me, ké eng ?
A ké sengwe se se nang le mmele ?
A ké sengwe se se ka tšhwarwang ?

Lea. Nyaa.

Molo. A ké sengwe se se ka bônwang ?

Lea. Nyaa, ké lefoko le le sa feleng
Mo melomong ya batho ka ntlha ya sengwe
Se se siameng se motho o se diretseng bagagabô.

Molo. Fa ke tlhabiwa ka lerumô
Mme ke tlhabêlwa "Leina",
A "Leina" le tla alafa nthô ya me ?

Lea. Ee, le tla e alafa gonnê batho
Ba le bantsi ba tla itse gore nthô
E e go duleng e go tšwetse "Leina"
Le loratô mo kgosing ya gago.

Molo. "Leina" le loratô mo Kgosing ya me !
Fa "Leina" e le sengwe se ke tšhwanetseng
Go se šwêla a le lônê le ntšhwêlê.
Fa Kgosi e lemoga fa ke na le loratô
Mo go yônê, a le yônê e ntšhwêlê.

Lea. Re ya tlhabanong re eteletšwe ké Kgosi,
Se se tla mo diragalélang gônê,
Se tla bo se mo diragalélêla rona.

Molo. Se tla bo se mo diragalélêla "Leina" la gagwê,
Gonnê "Leina" le bônwa ké mong 'a mmele.

Lea. A ké go re ga O lemogê gore
Fa O tlhabanye ka bobelo-kgale,
Wa šwa O lolê jaaka mogale,
"Leina" la gago le tla sala le
Bôkwa go ya bosakhutleng ?

Molo. Ke sa bokelwe sepê, ke bôkêlwa
Gônê go šwa le go ruthwa ka thôbane
Mo tlhogong ya me go le nosi ?
Ke tla šola go bôkwa ga me molemô ka eng
Ka ke tla bo ke le mo mmung ?
Nyaa, rra, nna ka re a "Leina"
Le šwêlwê ké yo o tlišitseng ntwā e,
Yô o rukutlhileng lefatshe la gagwê
Ka dikgang, le batho ba gagwê ka marumô !
Ga ke sa tlhôla ke le motho wa Kgosi,
Ke motho wa ga Moruakgomo jaanong.
Sala bontlê, O bolélêlé Kgosi jalo. (*Ó a tšwa.*)

TEMANA IV.

Kwa mephatong ya ga Moruakgomo.

Moru. Lefatshe la rona le senyegile.
A lefatshe la rona la mogolo !
Le sentšwê ké rona beng ba lônê,
Ditšhaba di tlile go le gapa.
Letsatsi le letsatsi go élêla madi,
Ngwagá le ngwaga go nna dikgang
Tse re sa itseng tshimologô ya tšônê.

Sene. Fa ke ne ke ka nna Kgosi
Ke ne ke tla leka go lesa batho mo
Go eletseng loruô le matlo a bônê,
Gonnê fa ke nnêla go tsaya dilô
Tsa bônê keletšo e tla gola e ikêpêla

Medi mo bothong jwa me e ntira
Go nyôréla dilô tsa bônê bogolobogolo.
Popêgô e ké yônê e sentseng Motšwasele.

Go tsêna Segokotlô.

Moru. Segokotlô, re bolêlêlê se Kgosi
E ikaeletseng go se dira.

Sego. Kgosi ea re re tlê letšholong ka mošô.

Moru. Go tla tsamaya nna le Segokotlô,
Mephatô ya rona e tla re sala moragô
Gore e re ba re bolaya e re namolê.

Sego. Ke mmoleletse dingôngôrégô tsa rona ;
Mme o re bitsa batšuoledi ba molaô le batsietsi ba Kgosi.

Moru. Ipaakanyeng ba-ga-etšho, ipaakanyeng !

Sego. Diratsagae le Molotlhanyi ba ne ba
Ipalá magale, ba ipalabala dibôla.

Moru. Ké lobaka jaanong gore ke abê mephatô ;
Mophatô wa ga Senesê o tla êma sekgwa sa rona
Ntlheng ya botlhaba-tsatsi, wa ga Segokotlô
Ó tla êma sekgwa ntlheng ya borwa,
Wa ga Sejô o tla êma ntlheng ya botsheka,
Wa me ôné o tla êma ntlheng ya bophirima.
Nna le Segokotlô re ya Letšholong la Kgosi ;
E re lo utlwa modumô lo re atamêlê.

(Moruakgomo le Segokotlô baa tšwa.)

Sene. Tsayang marumô le dithêbê tsa lona
Lo tlhókôtseng ditsêbê jaaka ntša-tsa-diphefô,
E re go re khuru lo bo lo le gaufi.
A re atameleng mephatô ya Kgosi. *(Botlhe baa tšwa.)*

TEMANA V.

Kwa Mephatong ya ga Moruakgomo.

Mephatô e kgobokanye, go tšhotšwê dikgang.

Moru. Segokotlô, kgalemêla mephatô ya gago e utlwê.

Sego. O ba didimalétsang, Mokwena ?

Moru. Ke batla go ba bolêléla ka ga letšholô la maabane.

Sego. Batho ba ba gago ba tletse boitumêlô,
Ba lebê tlhê jaaka ba sasankêga.

Moru. Ba rêyê ba nnê fa fatshe ke batla go bua.

Sego. Didimalang Bakwena, Mokwena o a bua !

Sené. Nnang fa fatshe lo reetse !
Kgaotsang Bakwena ! (*Go tidimalô.*)

Moru. Maabane go letse go le letšholô,
Letšholô la rona re le bileditšwe ké Kgosi ;
Mokwena o tlhomile e tla re re utlwa re pôtlê,
Re re Kgosi e tla re ôtla e re tseisa phefô,
Basadi ba rona ba sala ba iphimola dikeledi,
Bothepha bo sala bo itlotsa sebilô re seyô.
E rile re tsena ra bo re le matlhô a godimo,
Matlhô a morwa Tšhosa a tšhosa magatlapa,
Ba nôlôfala ra bo re ba tsenê mokong.
Ra nêwa ditilô ké ba Kgosing ra ba reetsa,
Ra leta lentšwe la ga Motšwasele go bua.
Modise a bô a laetšwe go re botsa dipotšô,
E le êné letšholong molomo o mogolo wa Kgosi.
E rile fa Modise a êma ka dinaô go bua,
Ka re, " Nna fatshe, Modise, O a ntena ! "
Motšwasele a êma a tlogêla letšholô le ntse,
A timêla ka ditlhatshana tsa mafudiri.
Segokotlô le nna ra itlhaganêla go êma,
Ra nyamêla ba santse ba tšhwerwe ké kgakge.
Jaanong re tšhwanetse ra tllhabana, Bakwena,
Gonnê Kgôsi e lemogile re gaketse.

Sego. Ga twe Molotlhanyi o tshabetse mophatô wa gagwê,
Kgosi le Bakwena ga ba itse golô o go ileng.

Sené. Fa re akanya re iketlile,
A mothei wa borukutlhi jono ga se êné Molotlhanyi ?

Sego. Ka jang ?

Sené. O re aketse rotlhe kwa Kgosing,
Le Kgosi mo go rona o e aketse.
Motho wa popêgô e e jalo gaa ikanyege,
Lo tle lo bônê lo kakadiana lo sa itse,
Lo lomana ka ménô êné a le kgakala.

Sego. Ênê le Leapeetswe ké baba ba bagolo ba rona.

Sene. Ke ka ikanya Leapeetswe. Molotlhanyi ênê,
Ga ke dumele. Gaa na loratô le opê.

Sego. A O raya gore ga se wa lekôkô la Kgosi ?

Sene. Ke wa lekôkô la Kgosi.

Mme kana lekôkô ga le kae loratô ;
Bangwe bakopi le balaledi fêla.

Sego. Ga ke go tthaloganye, Senesê.

A O raya gore Molotlhanyi gaaa tsenya
Pelo ya gagwê yotlhe ntlheng ya Kgosi ?

Sene. O paralaletse molapô jaaka mokalobê ;
Wa ga gabo ké yo o tla rê mang pele.

Sejô. Ke na le mafoko a le manene,
A le mannyenye fêla a se mantsi,

Ka re, Molotlhanyi gaa na go bôna bofêlô jwa ntwá !

Sego. Ka ntlha yang, Sejô ?

Sejô. O nkaketse mo Kgosing malôba ;
Mme ke tla mmatla gore ke mmolayê.

Go tsêna Molotlhanyi le babopedi bangwe ba gagwê.

Moru. Hee ! A mophatô wa ga Segokotlô
Ó rakane le wa ga Molotlhanyi ké oo o etla !
Tsayang marumô, tsayang dithêbê, rakanang !

Molo. Ga ke mmaba ke wa ga lona !

Moru. O senokwane ga O wa ga rona !

Molo. Ke tlogetse Kgosi le mephatô ya gagwê,
Ba tla lo tllhasêla ka mošô bosigo bo selê,
Ka mošô letsatsi le baba kgala ya botlhaba.

Sene. Nthayang lo re tsaya seditsi !

Molo. Lo se ka lwa mpelaêla ke wa ga lona,
Ka re tllhasêlô e tla nna phakêla.

Moru. Re a go amogêla, Molotlhanyi.

Sejô. Nyaya, Moruakgomo, ga O itse se O se dirang.
A sebatana se go tweng Molotlhanyi se šwê.
Jaaka leina la gagwê o re lotlhantsê le Kgosi.

Sene. Bagologolo ba itse go lepa,
Ba re, 'Ina lebe serômô';
Mongwe ga twe Leapeetšwe,
Lehufa la gagwê ga le fele.

Moru. Go tla thusa eng fa re mmolaya ?

Sene. Ke ne ke santse ke lo raya ke re,
Molotlhanyi gaa ikanyege, ké phokojê.
Re itse jang fa gongwe a tlile ditlhôla,
E tla re bosigo re robetse a tšwe a sie ?

Moru. Ba tla tlasêla leng ?

Molo. Ba tla tlasêla ka mošô.
Mophatô wa ga Leapêêtšwe o tla tšwa sekgwa botlhaba-
tsatsi,

Wa ga Diratsagae o tla se tšwa borwa,
O e neng e le wa me o tla se tšwa botsheka,
Wa Kgosi ônê o tla se tšwa bophirima.

Moru. Ke abile ntwá ya me bontlê.

Sejô. Oa re ba tla tlasêla leng kana ?

Molo. Ka re ba tla tlasêla ka mošô phakêla.

Moru. A ruri senokwane se ka bua jaana ?
Pelo ya me, batho, e bile e a tlhomoga !

Sejô. O tlhomolwa pelo ké mmaba a sa re lelele,
Ênê yo kwa Kgosing o go aketseng gantsi !
Fa O na le pelo ya sesadi ga O re etelele :
Molotlhanyi molotlhanyi o na le go šwêla bontsi.

Sego. Kana tôta ga re tlabantshe Molotlhanyi,
Mmaba yo mogolo wa rona ké Motšwasele ;
Molotlhanyi ênê ke ntša o ne a bogola.

Sejo. Kana ntša fa e go bogola e a go loma.

Sego. Go baa kgang e telele khutšhwane, Bakwena,
Nna ka re Molotlhanyi a dirwê setšharwa,
A bofiwê ka dikgôlé maoto le mabôgô.

Moru. Moo ke a dumêla, ke bile ke a go rata ;
Go ne go siame re bolaya Molotlhanyi tlabanong,
Mme go mmolaya fêla a sa tlabane go thata ;
Go ka dirwa ké Motšwasele a mo jesa manong.

Sene. Molotlhanyi tla kwano re go golêgê.

Molo. Kana, Bakwena, ke tla tlabana ga ké Mosarwa,
Ke a rapêla lo se ka lwa ntira setšharwa.

Sejô. Tlaa kwano !

Molo. Moruakgomo, tšwêêtšwêê ke a rapêla !

Sejô. Tlaa kwano ! A O a gana hé ?

(*Senesê o kgorometsa Molotlhanyi, Sejô o a mmôfa.*)

Sene. Mo tšharê ka koo re yê go mo golêgêla mo setlha-
reng sele.

(*Ba tšwa ba belege Molotlhanyi.*)

KGAOLÔ V.

TEMANA I.

Kwa botlhabanelong, fa kgotleng ya ga Diratsagae.

Batlhabani ba ôra molelô, go maitišô.

Dira. Sebolai, motsadi o go šelê leina a re,

O 'Sebolai sa baba ba Mmušô wa Kgosi'.

Ka mošô O bolayê, O se ka wa bolawa.

Sebo. Go tšoga go le mašwê, Diratsagae, Mokwena,
O tšoga O kôpana le Moruakgomo a ga Tšhosa.

Dira. Yoo re ilana lekonkong ;

Re ilana sa ntša le phiri.

Sebo. Mme ka lo ilana galê ke a leboga,

Marumô a tšoga a rutha a ba a laboga.

Dira. Aaa, seo ké boammaaruri, Sebolai :

Ke tlêlwa ké kgakalô jaanong, Sebolai !

Ke ntse ke tukêla pele fêla, Sebolai !

Ooho, digai tšco re tšwêla kae, Sebolai !

A ntwa e siame le fa go ntse jalo ?

Sebo. A O ka mpotsa fa ntwa e siame ?

Kana ké wêna moipoki wa maabane

Yo O iphakileng wa ba wa ipholola.

Lebôkô leina la bobelokgale ntsweng,
Mme jalo O tšhwanetse go bo O itse
Tshiamô le botlhôkatshiamo jwa ntwa
Ka O na le maina a gago a a šupang
Bobelokgale jwa gago mo tllhabanong.

Dira. Sebolai, tsala ya me, lebôkô ké lefoko fêla,
Le wêna O ka nna wa ipôka fa O rata.
Ke tla go bolélêla boammaaruri jwa ruri ;
Ga ke ise ke tllhabane le fa e le leng.
E a re ke tla bolaya motho a bo a sa mpone.
Ke tšhubile motse wa bana ba ga Ramodi ba seyô ;
Ke bolaile Malekê ka ntša a rôbêtse a sa mpone ;
Mme gore ke tllhabanê le motlotlêgi, Moruakgomo,
Re tllhabanê re lebaganye ka matlhô a banna ba gaketse,
Ké namane e tona ya tirô e nna ke sa e itseng.

Sebo. Selô se segolo mo lefatsheng ke Leina la motho.
Mongwe le mongwe o tšhwanetse go šwêla Leina la gagwê
Gore le tlotlwê ké batho ba bangwe go ya kae le kae.
Le wêna, Diratsagae, fa O le Mokwena dira jalo.
Šupetsa Moruakgomo fa le wêna O na le kgakalô ;
Kgakalô e e kanang ka ya gagwê.

Dira. Mafoko a gago a ntsêna pelong.
Ke bona bobelokgale bo atamêla !
Ke utlwa bogale bo mphisa schubeng !
Ooho ! digai tšoo ntšwêla kae !

Sebo. Diratsagae, magale a motho mabedi ;
Jwa ntlha ké jo bo abogang schubeng
Motllhabantshiwa a se gaufi le mogakadi ;
Joo bo ikgagolanya fa bo le nosi,
Bo nôlôfale fa bo tšhwanetse go tllhabana.
Jwa bobedi ké jo bo kékêlang jaaka legala,
Bo itšhupe bokete motllhabantshiwa a le gaufi.
Mo maga'eng a, go tlotlêga bogale jwa bobedi.
Go tlotlêga monna yo o sa mare-mareng batho ka "Ntšhwa-
rang",

Gonnê mogakadi yo o lôpang batho gore ba mo tšhware
O tla bolaya Nkêtê ke mo tšhwantsha le legatlapa.

Dira. Ke a go utlwa tsala ya me ;

Mme kgakalô ya me e a no e fufula,
E no gapê e fufuloga fa ke gôpola lošo,
Go šwêla mo ntweng ya ga Motšwasele.

Sebo. Se bile O re ntwā ya ga Motšwasele,
Re, ntwā ya rona, gonnê ké lona bakuketsi mollô,
Lo ntseng lwa ipelêla dikutlô-botlhoko tsa batho,
Lwa thabuetša loratô mo dipogong tsa bangwe ka lona.

Dira. Ke a go dumêla.
Molelô o re neng re o gôtsa motseng,
Re ne re o ikgotsetša.

Sebo. Nna ke tľhābanêla Kgosi fêla
Ntšwa ke lemoga fa maikaêlêlô a gagwê
E se a a tla mo tshetsang kana a
Tshetsa le rona batho ba gagwê.
Go itšhupa bodipa jo bogolo ga gagwê
Ké fano go kgaogantsê motse wa rona ;
Dipelo tsa batho ba le bantsi ba re
Ntlheng ya gagwê di tlhokofetse.
Diratsagae, a O fitlhêla O gakolotsê Kgosi sentlê ?
A O bôna fa dikgakololô tsa gago
E le tsê di tla go thusang sengwe le wêna ?

Dira. Ke lemoga fa di mpolaile.

Sebo. A O sa na le mogopolô o o forêgileng
Wa go re Motšwasele ké motľhalefi yo mogolo ?

Dira. Fa e le ka tlhalefô, rra, Motšwasele
Gaa na molekani.

Sebo. Motšwasele ké sematla sa nnete !
Fa motho a ka êmêla go ikgāla ditokololô
Tsa mmele wa gagwê a santse a tshela, rra,
O a bo a le sematla sa nnete tôta ruri.
Se ké se se dirwang ké Motšwasele.
O emetse go bolaya bagakolodi ba gagwê ba nnete,
Bônê ditokololô tsa pušô ya gagwê.
Lobaka lônê ga lo kgakala lo e tla
Lo go tla bong go batlêga Motšwasele
A na le ditokololô tseo tsa gagwê,
Mme o tla retelêlwa ké go nanoga a sia

Ka ntlha ya tlhókafalô ya maoto le mabôgô a gagwê,
Mme o tla bo a le selô se sennyê fa pele ga baba ba gagwê.
Lethlale, tsala ya me, ké le le lebêlang kwa pele.
Sematla ke se go ikgopolang šônê fêla.
Go siame go nna le nonofô ;
Go molemô go nonofa jaaka tlou ;
Go bošula go dirisa nonofô setlou.

Dira. Tsala ya me, re buile thata ka ntwa.
A re tsêyê dikgang ka se sele tšwêêtšwêê.

Sebo. Bomatla jwa ga Motšwasele bogolo.
Ga se tšhwanêlô gore motho a sa itse tlhabanô
Jaaka wêna a dirwê tlhōgô ya mephatô ya ntwa.

Dira. O seka Wa nnyatsa, tsala,
Re ise re tlhabane. Ka mošô ké ka mošô !

TEMANA II.

*Go ka Maphakêla, Mophatô wa ga Segokotlô o letsa
Diphala le meropa, o tlhasêla wa ga Diratsagae.*

Dira. Ke utlwa dinaka di lela le meropa e duma.
Ké tšhupô ya lošo lo lo ntlêlang 'tsatsing leno.

Sebo. Mme ntlha dipuô tsa gago ké tsa motho a le boboi ?

Dira. Ga gona opê yo o sa boifeng lošo, rra.

Sebo. Mme go monate go bolaya motho a sa go bône,
Ga ke re ?

Dira. Lošo re lo tshabêla šônê seo.
Fa ke gopola mašula a ke a dirileng
Mme ke bolawa ke ise ke a ikôtlhaele
Ke fitlhêla go le botoka gore ke bogê
Mono lefatsheng gona le gore ke cletse
Go ya felong kwa ke sa go itseng.

Sebo. Matshelô a ba bangwe ôné O a kgaola
Fêla O sa lemoge fa le bônê ba na le maleo a
Ba tšhwanetseng go a ikôtlhaêla
Pele ga ba ya mafelong a ba sa a itseng.

(Mophatô wa ga Segokotlô o a tlhasêla).

Dira. Ba re tlhasetse jaanong, Sebolai !
Bokgakala jwa setlhare sele go tšwa fano
Ké jônê jo bo ntshiametseng thata molekane.
Ke tla mo konopa ka lerumô a ctsa teng foo.
Itshuu ! Marumô ! Digai ! Ditšhaka ! Dilêpê ! (*o a roroma.*)
Ka re joo ké bokgakala jo bo ntshiametseng !
Sebo. O tšhogile tôta molekane.

Dira. Ke a go bolêlêla, Sebolai, tsala ya me,
Fa motho a le kgakala le nna ké gônê ke ka mo kayang
sentlê.

Sebo. Bogolo O ka bo O rilê O batla go kaya
Motho ka lerumô la gago O sa mmone.

Dira. Nyaa, Sebolai rra, nyaa kgosi ;
Ke gopola gore bokgakala jwa setlhare se,
Kgotsa sele, kgotsa se se fa pele sele
Bo ntshiametse bogolobogolo.

Sebo. Kana ké tlhabanô, Diratsagae ;
Lo tšhwanetse go atamalana.
O tla êma jang fa lo kôpana ?

Dira. Moo ke go ithutile tôta.
Ke tla mo naya lotlhakore lwa mmele wa me ;
Ga ke na go lebagana naê gopê. (*Ó sikinya tlhógô.*)
Fa ke dira jaana ke tla bo ke re ke nnê
Mosesane mo ponong ya matlhô a gagwê.

Sebo. Bitsa mophatô, ba gorogile !

Dira. Hee ! Ba gorogile ?

Sebo. Ee, mophatô wa ntwa ya ga Moruakgomo.

Dira. Mma ba tlê Sebolai, tšwêêtšwêê !
Ga ke re ga re na go sia ?

Sebo. Go sia !

Dira. Nyaa, ka re, ruri ga re na go sia.
Ga O a nkutlwa sentlê, tsala ya me.

Sebo. Oa re O bolawa ké bokakae ?

Dira. Ga se sepê, tsala ya me,
Le fa e le sepê ruri molekane ;
Le fa gontse jalo ga ke pelokgale jaaka pele.

Sebo. Ga O ise O nne pelokgale gopê.

O tšhuba matlo a batho ba seyô,

O bo O balaye batho ha robetse.

Leba, Segokotlô o tla ka boganka !

Dira. Fa ke ka bo ke ne ke se na naô,

Ke ka bo ke re ke a tshaba.

Bobelokgale bo a tla bo no bo nyêléla.

Sebo. A e re bo sa ntse bo tlile O bo ngaparêlé.

Dira. Sebolai, bobelokgale jwa me bo a tsamaya.

Tšwêêtšwêê, Sebolai, ke a go rapêla bo ile jaanong !

Bo a nngwêgêla ! bo nngwegetse ! bo ile jaanong !

Ke utlwa bo tšwa mo pelong ya me jaaka metse

A tšhologa fa gare ga menwana ya diatla tsa motho.

Sebo. Êmang jaaka banna mophatô wa ga Motšwasele !

Tlhabanêlang Kgosi ya lona e kgolo !

Tlhabanêlang bana ba lona le basadi ba lona !

Tlhabanêlang leina la lona le la bo-rraalona !

Tlhabanang ka dipelo di le dingwe fêla !

(*Go a tlhabanwa. Segokotlô o rakana le Diratsagae.*)

Sego. Re kopanye jaanong, Diratsagae !

Dira. Re kopanye Segokotlô wa Mokwena.

O a itse re ntse re le ditsala tsa mmôgô.

Sego. Ga ke go itse !

O mmaba wa me yo mogolo, Diratsagae !

Dira. Tsala, ga ke a go dirêla bošula bopê.

Sego. Modirwa gaa lebale, go lebala modiri.

Ke batla Malekê mo tlhogong eo ya gago.

(*Baa tlhabana. Diratsagae o a wa ; Mophatô wa gagwê o a sia.*)

TEMANA III.

Ntla nngwe ya botlhabanêlô. Go tsêna Motšwasele le Modisê, Monnawê.

Modi. Kgosi, O didimaletseng ?

Motšwa. Kana O batla ke bua eng ?

Modi. Batho ba tsamaya ba bua, Mokwena.

Motšwa. A go na le sengwe se O se mpolélélang ?

Modi. Ga se sepé se seša, Namane ya Tau.
Fêla ke ka bolêla gore ké boammaaruri
Gore mephatô ya gago e faletse.

Motšwa. Ga ke gakgamale thata, Modisê.
Ké maikaêlêlô a batho ba me.

Banna ba mephatô ya me ba mphurisitse dipabi,
Ba nkiditse lefatshe jaanong ga ba ntlhabanele.
Ba ntirile lemphorwana la nônyane rôbala ba feta.
Ga go molato. Ke tla tllhabana gore ke šwê,
Gore nama ya me e ngathogê marapong a me,
Nnéêla thêbê ya me foo, Modise !

Modi. Ga e ise e dire nakô, Mokwena.

Motšwa. Wa re ga e ise e dire nakô !
O batla ke bolaêlwa mo setlhageng jaaka lephoi,
Kgotsa mo mosimeng fêla jaaka phokojê wa motšofê.
Lerumô la me foo, Modisê ! (O bua ka kgakalô.)

Modi. Kgcsi, banna ba Mophatô wa gago ba ikannê.
Ba tla tllhabana gore ba šwê, mongwe le mongwe.

Motšwa. Wa re go faladitšwe mephatô efe ?

Modi. Diratsagae o fentšwê ké Segokotlô,
E bile tllhógô ya ga Diratsagae e dirilwe
Sekgêlê sa mophatô wa ga Segokotlô.
Mophatô wa ga Molotlhanyi o sale o inêêla pele.
Mong wa ôné o né a ngwêga ntwá e sa ntse e le koo.
Ba šwafolwa-šwafolwa jaaka makanyane a šwafola kgomo,
Ka ba ne ba rakanye le mmeleothata, Sejô.
Wa ga Leapêêtšwe o lekile go tllhabana,
Mme Senesê a ipaya montsintsi jaaka dintsi,
A ba rutlolola ba se ka ba retela.

Motšwa. Modisê, ke tshedile botshelô jo bo botlhoko ;
Botshelô jwa me bo simologile jaaka letlhogêla,
Jwa thunya dithunya di lonkô lo monate mogolo ;
Jaanong bo tllhotlhorêgilê jaaka 'thunya sa mariga ;
Dilô tsa borêna tšotlhe ga diyô mo go nna—
Tlotlô, loratô le bontsi jwa ditsala.
Godimo ga tšônê ké phutsakô, kilêgô le tllhôô.

Leina la me le nkgā melomong ya batho.
Modisê, se se diregileng se diregile,
Ke tšhwanetse go itlhabanêla mmele ;
Bogosi jwa lefatshe la rona bo nkgannê.
Nyaa, ke nna ke bo ikgantshitseng
Ka bofalele jwa popêgô ya me.
Modisê, nnêla lerumô la me foo !

Modi: Ke batla go itse, Kgosi, fa O batla
Go nna mo bonnong jo wêna le lošo
Lo tla tshelang ka bonôlô mmôgô,
Lo fofêla kwa le kwa godimo ga phekô
Ka diphuka tse di sa bonweng k  batho,
Lo nkgā dikonkosi le diraf nt l  ;
Felong lo tla otlwang ka letl tl ,
Lo tlh la ka dimpa di kgotshe.

Motšwa. Koo k  g n  kwa ke go yang !

Modi. Ga ke go go eleletse, Kgosi.

(*Modis  o a tsamaya.*)

Motšwa. (*Kwa thok *) A se ke lefatshe kana ke mmu
O ke tšhwanetseng go o latšwa ka loleme ?
A se ke š n  setil  se ke tšhwanetseng
Go se nna fa ke sena go folosiwa setilong
Se segolo sa me sa bogosi jwa lefatshe leno ?
A ke tla tshel la mo bonosing jaaka sebatana,
Kgakala-kgakala le tlotl  ya batho ba me ?
Salang sentl  ma ta a manana a gaetšho :
Ke lo rol la tlhoro lona ditšhosi tsa mono,
Ke go rol la moritshana lefatshe la ng di g ,
Mme w na mmaba yo mogolo wa rona, Lošo,
Nkamog la mo bonnong jo bogolo joo jwa gago.
Mono lefatsheng ke reteletšwe k  k tel l -pele,
Kgotsa koo ke tla busa kwa ntl  ga tšhw ny g .
Lošo, tšw  tšw  , nkatam la ke a go batla !
Phupu, athama O nkamog l  ke a g r ga !
Lerum  mphalotsa lefatsheng ke lapile !

(*O a tsamaya.*)

TEMANA IV.

Nilha nngwe ya botlhabanélô. Go tséna Moruakgomo le Mephatô ya gagwé.

Moru. A re nneng, re rêrê se re ka se dirang.

Sego. Tlhabanô ké maikaêlêlô a rona !

Re batla go fedisa bolalomê jo bogolo jwa 'fatshe la rona.

Moru. Mephatô ya rona e dirile tirô e kgolo thata.

Jaanong go setse wa me go rakana le wa Kgosi.

Ka re fentšê mephatô e mengwe ya gagwê,

Re na le go kopanêla mophatô o o setseng wa gagwê

Gore re o fenye kwa ntlê ga kgarathô epê e kgolo.

Sene. Ke a go dumêla, rra.

Sejô. Nna ka re mophatô wa ga Moruakgomo

Ó tlasêlê o le nôsi jaaka o no o abilwê.

Re dirile tirô ya rona, le ôné o tšhwanetse go dira

Tirô ya ôné mo letsatsing leno.

Sego. Bagaetšho, a tlhabanô ya bofêlô e nnê kgolo.

Motšwasele le mephatô ya gagwê ba se ka kwa moragô ba E lebala. A re itireng selô se le sengwe fêla.

Bagaetšho, a re tlhabaneng jaaka banna mmôgô.

Re fenngwa kana re fenya re tla bo re mo rutile sengwe.

Moru. Dikgosi, lona ba lo kileng lwa bo lo le dithunya

Tsa bogosi jwa rona jo bo latlhegileng,

A lo rata ra itšhwarêla Motšwasele,

Êné yo o re emetseng ka marumô le ditšhaka,

A re tlhapisa morwaleleng wa madi a bangwe ka rona.

Ké mang yo o sa batleng go tlosa borukutlhi jo ?

Fa go na le mongwe a a itšhupê !

Ga go na opê. Sešupô sa gore rotlhe ga re bo batle.

Ka rotlhe re sa batle borukutlhi jo,

Re tšhwanetse ra itira mophatô o le mongwê.

Mophatô. Re a dumêla Morêna !

Moru. Marêna le batho ba morafe wetšho,

Ga go bodipa bopê jo bo ka thibang maikaêlêlô a mothô.

Patikô e godisa boikgololô jwa mopatikwi.

Tšhotlakô e re e amogetseng mo diatleng tsa Kgosi
E tšositse boganka jo bogolo mo dipelong tsa rona
Jo kgotsa bo no bo se na go nna gônê
Fa Kgosi e ka bo e sa patike mo go kanakana.
Jaanong re kgakala le borêna jo bo sa eletsegeng,
Re tšhwanetse go nna pelo nngwe fêla
Mo tlhabanêlong ya ditšhwanêlô tsa rona.
Kana hê go na le bangwê mo go lona
Ba ba eletsang gore ba ka bo ba na le Kgosi
Mo boitumelong jwa gagwê jwa borêna jo bogolo,
Ba ithaa ba re jaanong ba ka bo ba palame dikgatô tsa
bogosi ;

Fa e le jalo hê, batho bao ba batlang fano ?
Ké mang fano yo o ka eletsang mmolai wa moeteledi pele
Wa lona yo gompieno lo ikamileng ênê ?
Fa go se na tshiamô epê e e ka tlhabanêlwang,
Ga go na tlhabanô epê e e ka nnang gônê.
Re latlhegetšwe ké maêmô a rona,
Re bolaiwa re se na molato opê le kgosi
Re patelediwa melato e re sa e dirang,
Re tlhoke boikuêlô, re tlhoke monamoledi.
Jaanong ka kitso e re nang nayô gompieno,
A re kôpaneng ka tumalanô le ka maikutlô
Gore letsatsi leno re gapê bošwa jwa rona
Jwa galê jo bo-rraarona ba re bo diretseng.

Sego. Nna ka re a re tlhabaneng, banna.
Go bua hobe go ntsha banna mangana.
Ba ba batlang go bua ba tla bua kwa moragô.
A fa lo nna fatshe lo nnêla go balabala,
Ba ba 'pelo di batlang go tlhabana bônê
Ba tla nna le maitšhókô a go leta,
Go nna mo nageng ba na le magae a bônê,
Go êméla go idiwa go tsêna ka fa tlase
Ga maribêla a matlo a bônê ké mmusi yo
Ó busang ka ntlha ya tiêgô ya rona ?
Bagaetšho, a re ralaleng motse wa ga Motšwasele,
A re tlhaseleng ka bobeloethata jo bogolo,
Re tsenye letšhogô mo bathong ba gagwê,
Borêna jwa gagwê re bo tshêlê madimadi,

Matlo a gagwê re a tshêlê meclêlô,
Tšônê dikôtlhaô tsê di simolotšweng ké ênê.
A go na le sengwe se se botlhoko go feta se :
Go nna batlhanka ba kgakalô ya ga Motšwasele,
Go ntshiwa magaeng a lona bosakhutleng ?
Go bua bobê, ditsala tsa me, go a re dia.
Moru. A re tllhaseleng jaanong !

TEMANA V.

Ntlha nngwe ya Botlhabanêlô.

*Meropa ya mephatô ya ga Moruakgomo e arabana le
meropa ya mephatô ya ga Motšwasele. Go modumo
o mogolo wa tlhabanô.*

(Go tsêna Motšwasele le Modisê.)

Motšwa. Fa ke ka bo ke le seêmô se se fetang se,
Ke ka bo ke bôna ditiragalô tsa ntlha nngwe ya ntwâ.
Fa ke ka bo ke nê ke na le motšu le bora,
Ke ne ke tla ôpôtsha fa baba ba me ba leng gônê.
Ga go nthuse sepê ka ga ke bone sepê !

Modi. Se boife Kgosi ! Se boife, Mokwena !
Modumô e sa ntse e le wa tlhabanô.
Ba gowana ka maina, bangwe baa lela,
Bangwe baa tshêga, ditšhupô tsa gore
Tlhabanô e sa ntse e lekalekana.

Motšwa. Modisê, nnêla lerumô la me foo !

Modi. Kgosi ba go bolae !
Ka O ša pelo go bôna se se diragalang,
Ke tla palama setlhare gore ke tle ke go
Bolêlêlê sengwe le sengwe se se diragalang.

Motšwa. Mme O bônê ba se go bone.

Modi. Ee, Kgosi. *(O a palama.)*

Motšwa. O bônang ?

Modi. Tikologô yotlhe ya sekgwa e tletse batlhabani.

Motšwa. Kola ya bônê e ntse jang ?

Modi. Ga ke bône epê kola mo go bônê, Mokwena.

Motšwa. A ga O lemoge gore ba ka tšwa ka ntlheng efe ?

Modi. Ga ke ba lemoge, Mokwena.

Motšwa. Ga O bone bapê ba ba ka tšwang baeteledi pele
Ba bônê ?

Modi. Mongwe o lebêga a le motelele, a le mokima ;

Mme o tlotliwa ké botlhe ba ba gaufi naê.

Motšwa. Thêbê ya gagwê tšiang ?

Modi. Thêbê ya gagwê phatšhwa, Mokwena.

Motšwa. A ga O bone bapê baeteledi-pele
Kwa ntle ga monna yoo ?

Modi. Ga go na bapê ba ke ba lemogang.

Le fa go ntse jalo re tlasêlwa ntlheng ya bophirima.

A tiragalô e kgolo ! A pônô e e sisimosang mmele !

Ba ba tlasêlang ntlheng ya bophirima ba dithêbê dikgolo,

Mme ba rôba ba ga rona jaaka ba rôba mabêlê mo tshimong.

Bangwe ba šwa marumô a ba tlhometse matlhô,

Bangwe a eme motloutlô mo dimpeng tsa bônê,

Bangwe ba sia ka digai di le mo maragong.

Motšwa. Mme wa re ke nnê fa fêla banna ba bangwe

Ba tshameka motshamekô o o nkisang botshelong kana

Lobitleng ? Mpolêlêla ! O bôna eng gapê ?

Modi. Ke bôna lerole le go sia ga batho fêla, Mokwena.

Motšwa. Go sia ba fe ?

Modi. Ga ke lemoge gore ké ba fe, Mokwena.

Motšwa. A khutsana ya selô, Leapeetšwe !

A o sia fa ntwá e leng kgolo teng !

Modi. Gaaa sia, gaaa sia, Mokwena ;

Ke a mmôna jaanong ; o eteletse batlhabani pele.

Baa kôpana le mophatô o o tlasêlang o tšwa bophirima.

Moeteledi pele wá ôné o lebêga a tshabêga.

Mephatô e thulana jaaka metse a wêla ka lephôthôphôthô.

Motšwa. Thêbê ya gagwê tšiang ?

Modi. Thêbê ya gagwê ntšho, Morêna.

Motšwa. O bônang gapê ?

Modi. Monna wa thêbê e ntšho o rakanye le Leapeetšwe.
Ba ga bônê ba ba lebilê fêla ga ba ba namole.
Ó olê ! — Ó olê !

Motšwa. Go olê mang ? Ka bofefo, bua !

Modi. Monna yo o thêbê ntšho, Mokwena.
Nyaa, o tšogile ; o eme ka dinaô gapê ;
Jaanong o tlabana ka nonofô ya banna ba le bantsi.
Leapeetšwe o a wa ! o a wa ! o olê !

Motšwa. A mophatô wa me o sa digaletse fêla mo dikgo-
tleng ?

Modi. Ó sa digaletse, Mokwena.

Motšwa. Mpolêlêla, Modise, O bonang ?

Modi. Kgosi, ke bôna phereetsêgô e kgolo.
Batho ba aname le sekgwa jaaka diphôlôgôlô,
Ba taboga ba rwaletse dithêbê godimo,
Marumô a le mafaratlhatlha diatleng.
Bangwe ba tla ba wa ba tla ba šupologa,
Le lerole ba sa le itlhotlhore magetleng.
Bangwe ba sia ba tšhologa madi ka leganô,
Bangwe ba sia ba tšhwere mala ka diatla,
Bangwe baa bidikama ga ba na maoto a go sia.
Mophatô wa baba ga o bolaye o a fofora.
Dithêbê di fofa godimo ga ditlhôgô tsa batho
Jaaka magakabe a fofa godimo ga ditoto tsa batho.
Batho ga ba fetsanye, baa gatlampolana !

Motšwa. Modisê, letsa lonaka loo !
Bitsa mophatô wa me o ipaakanyê,
E se no e kete golô fano re tlile go rupisa !

Modi. (O letsa lonaka.)

Motšwa. A mephatô ya me e sa ntse e sia ?

Modi. Ba e fentsê, Mokwena.
Bangwe ba golegilwe ka megala,
Bangwe baa kgoediwa, ké ditšharwa.

Motšwa. Modisê, fologa koo !
Nnêla thêbê le tšhaka le lerumô la me !

Modi. Ke a fologa, Mokwena.

Motšwa. Ke a fologa, ke a fologa !
O tšhwerwe eng golô koo godimo koo ?
Tšhwenyana O a bo O diilwe ké go ja maroku.
Thêbê ya me foo !

Modi. Ké tse, Mokwena tse.

Motšwa. Fa e ka re ke tšhabana ka go tšhoka segaufi,
O tla mpôna ke tla go šupetsa moggwa wa me, O a utlwa ?

Modi. Ke a utlwa, Kgosi.

Motšwa. Marumô a me O a tšholê gaufi le nna ka lobaka
Lotlhe.

Modi. Ee, Kgosi, mophatô wa gago o tlile.

Motšwa. Ba didimatsê ke buê.

Modi. Kgosi e batla go bua, Bakwena !

Motšwa. Mophatô wa me, Bakwena ba-ga-etšho,
Ga go na sepê se se nang bokhutlô lefatsheng.
Letsatsi le a tšhaba le bo le phirime,
Setlhare se a tšhoga se tloge se ônale,
Motho o a tsalwa le ênê a tloge a šwe,
Mme le ntwā ya rona le yônê e tšhwanetse go fêla.
Bangwe ba rona ba tšhwanetse go šwa !
Mme lo itse gore le fa e ka bo e ne e se ntwā,
Go šwa ga motho go ntse go teng fêla.
Dintšho di dintsi ; bangwe ba bolawa ké meledô,
Metse, tlala, dinthô, kana botagwa.
Bangwe ké dihuba, mala kana letšhoroma ;
Mme fa ba šwa ba šwa lošo lo le longwe fêla
Le ba ba tšhabilweng ka marumô mo ntweng.
A re tšeneng tšhabanong re ikabile !
Ntshalang moragô ka mebele le ka mewa ya lona !

(*Bau tsamaya*).

TEMANA VI.

Go tséna Moruakgomo le mepható ya gagwé ka modumó o mogolo wa tlhabanó, mme e rakana le ya ga Motšwasele. Go a tlhabanwa. Kwa thoko ga tlhabanó go rakana Bakai le Motšwasele.

Bakai. Motšwasele, tšholetsa lerumó O tlhabané.
Tsaya thêbé ya gago O femé difawa,
O lekê thata O se ka wa rêléla wa wa,
O digwa ké lerumó la kôbê ya mophane.

Motšwa. Mo go nna fa motho a re o bogale,
Ké gônê fa a re ke mmolaélé ruri.
Ga ke tšhosiwe ké kgakaló ya mothonyana,
Ke padile, ke paletse namane tse dikgolo.

Bakai. Ké leaka leo, wêna mmaba wa thagamó,
Wêna morôtólwê O bôgisang morafe,
O senang le motho a re o go ikôbêtse
E bo e le gônê O mo salang moragô segolo bogolo.

(*Baa lwa. Bakai o a wa.*)

Motšwa. Ke ke ke tlhabana le ntša seka motho,
Le phólôgólô e sa itse go tšholetsa thêbé.
Ké foo O ragile leoto O atlhame,
O šwetse fêla jaaka ntša legokong.

(*Ó a tsamaya.*)

Go tséna Segokotló.

Sego. Motšwasele, itšhupê ke go dumedisê !
Ke tla go dumedisa ka lerumó le tšhaka,
Ke tla khubama ka lengólê ke re, šêê Morêna !
Ke re Namane ya Tau ga O bolo go re bolaya,
O setse O feleditse Setšhele setšhaba ;
Èné fa a busa o tla busa ofe morafe,
A o tla busa mapakó le dikgong tsa kgotla ?
A ko O itšhupê ke ko ke go bolayê, Mokwena !
Tumedisanó ya batlhabani ké lošo, Kgosi !

(*Ó a tsamaya.*)

Go tséna Senesê.

Sene. Motšwasele, Kgosi, ke batla tlhógô eo ya gago !

Itšhupê ke tle ke go bolayê, Mokwena,
Tlhôgô ya gago e nnê sešupô sa bokhutlô jwa gago.
(*Ô a tsamaya.*)

Go tsêna Motšwasele.

Motšwa. Ba ntsentsê gare ga 'naka tsa kgokong,
Ba monnê mophatô wa me jaaka morotologa,
Ba ba tlhola, ba ba tsenya letšhoroma mokong,
Ba ba retetsa gotlhe le maanô go loga.
Lerumô, ntlha ya gago nna ke tla e wêla,
Ke tla šwabisa baba ba me go mpolaya.
Nyaa, ga ke legatlapa nna ke tla itwêla,
Ke na le dibolai ga ba kitla ba mpolaya.

Go tsêna Moruakgômo.

Moru. O tšwa kae, le gônê O eng mo dilong,
A O Mokwêna yo mogolo wa rona,
Kana O setšhosi se segolo sa mono ?

Motšwa. Moruakgomo, ke batla wêna segolo go botlhe.
Tšhukudu le nare di magale mannye,
Kgakalo ya me naô e kgolo go tšotlhe,
E tlaa fôla fa re tllhabanyê go le gonnyê.

Moru. Nna ga ke bolo go dika ke go senka,
Ke ntse ke go batla ka matlhô a le mahibidu
Gore nare ke tllhabanê le tshukudu
E tsayang ditsabatho ka bogosi le boganka.
Lerumô la me le tla ipala magale,
Le tla go šôgôtlha mmele jaaka podi ;
Ga O kitla O bôna ntlo ya gago le serêpodî,
Le mosadi weno O tla ko O sa mo direle.
Sia moitimokanyi yo mogolo wa Kgosi !
Mme mo thagogong ya gago O ipêyê diphuka,
O ipolokê O se ka wa ikanya go phoka,
Lerumô la me le batla wêna O le nosi.
Fa O sa sie nna ke tla go lélêka,
Ke tla go gasa ka ntwâ ya mašôkgwa,
Ke go ruta fa mothonyana a na le mokgwa,
Fa ka lerumô le ênê a ka go leka.

Motšwa. Ga ke dišêšê ke tla go lwantsha. (*Baa lwa.*)

Moru. Amogêla tlhwathwa ya ditirô tsa gago !

Motšwa. Ka re ke padile, ke paletse ba bagolo.

Moru. Ahaa, ga le a go atla sebete !

Motšwa. Ijoo, šômola lerumô ke a rapêla !

Ke baa ke gakologêlwa mafoko a ga Sejô a Monametsi !

(*O a wa.*)

Moru. O baa O ntsha loleme jaaka nôga

O utlwa tshipi e go sega lobêtê !

Seganka ga se ile go bolawa.

PHEELO.